

Visie wonen en zorg voor senioren

Langetermijnvisie 2023 - 2030

Inhoudsopgave

1. Inleiding	4
1.1 Aanleiding: Papendrecht vergrijst.....	4
1.2 Samen staan we sterker.....	4
1.3 Leeswijzer	5
2. Trends en ontwikkelingen	6
2.1 Ontwikkelingen wonen en zorg	6
2.2 Landelijk beleid.....	11
2.3 Regionaal en lokaal beleid	12
3. De opgave	13
3.1 Voldoende geschikte woningen in een geschikte leefomgeving.....	13
3.2 Ondersteuning van hulpbehoevende senioren.....	17
4. Visie en ontwikkellijnen	20
4.1 Uitgangspunten	20
4.2 Onze ambities.....	22
4.3 De ontwikkellijnen	22
4.4 Ontwikkellijn 1: Voldoende geschikte woningen.....	22
4.4.1 Algemeen.....	22
4.4.2 Doorstroming.....	22
4.4.3 Woningen geschikt maken	23
4.4.4 Nieuwbouw	23
4.5 Ontwikkellijn 2: Een geschikte leefomgeving voor senioren.....	24
4.5.1 Beweegvriendelijke leefomgeving en ontmoeting	24
4.5.2 Toegankelijkheid.....	24
4.5.3 Bereikbaarheid.....	25
4.5.4 Nabijheid van voorzieningen.....	25
4.5.5 Kwaliteit leefomgeving	25
4.5.6 Werken aan een zorgzame buurt.....	26
4.6 Ontwikkellijn 3: Vitale zelfredzame senioren zowel geestelijk als fysiek.....	26
4.6.1 Een gezonde leefstijl.....	26
4.6.2 Onderdeel uitmaken van een netwerk.....	26
4.6.3 Zingeving: zinvolle invulling van de dag.....	26
4.6.4 Benutten van de zilveren kracht	27
4.6.5 Digitale vaardigheden, domotica en digitale zorg.....	27
4.6.6 Valpreventie.....	27
4.7. Ontwikkellijn 4: Passende ondersteuning	27
4.7.1 Reablement (herstelgerichte ondersteuning en zorg).....	28
4.7.2 Sterke basiszorg voor senioren (Integraal zorgakkoord).....	28
4.7.3 De inzet van informele zorg (mantelzorgers en vrijwilligers).....	28
4.7.4 Voldoende zorgpersoneel	28
4.7.5 Het inzetten van domotica en E-health	29
4.7.6 Bureaucratie verminderen/Minder administratieve lasten	29
4.7.7 Een dementievriendelijke gemeente	29
5. Het vervolg: actieagenda met fasering	29
Bijlage 1: Relevante kaders	30

1. Inleiding

1.1 Aanleiding: Papendrecht vergrijst

De bevolking in Nederland wordt ouder. De prognose van de demografische ontwikkeling van Papendrecht laat, overeenkomstig de landelijke trend, een dubbele vergrijzing zien. Het aantal senioren in Papendrecht neemt toe én ze worden ouder. Er komen steeds meer inwoners die ouder zijn dan 85 of zelfs 90 jaar. Daarnaast wordt voor de komende decennia een verdubbeling van het aantal mensen met dementie verwacht.

De dubbele vergrijzing levert een aantal vraagstukken op. Denk hierbij aan: Hoe kunnen senioren zo lang mogelijk op een zo aangenaam mogelijke manier zelfstandig wonen? Hoe kunnen senioren zo lang mogelijk vitaal blijven en meedoen in de samenleving? Hoe zorgen we voor voldoende en betaalbare zorg & ondersteuning als senioren hulp nodig hebben? Wat verwachten we bij deze vraagstukken van senioren zelf? En van hun netwerk?

Vooraf deze vragen zijn voor een aantal organisaties in Papendrecht aanleiding geweest om met elkaar in gesprek te gaan en een integrale langetermijnvisie op wonen en zorg voor senioren te ontwikkelen. Een visie dwars door allerlei beleidsterreinen heen om te komen tot samenhangend beleid op de terreinen van wonen, leefomgeving, (informele) zorg en welzijn.

Collegeprogramma 2023-2026, Samen maken we Papendrecht

We werken aan een visie en actieagenda Wonen en zorg senioren. Deze wordt in 2023 vastgesteld en uitgevoerd in samenwerking met senioren en maatschappelijke partners. Hierbij is in ieder geval aandacht voor voldoende geschikte huisvesting voor senioren, het actieplan tegen eenzaamheid, de dementievriendelijke gemeente en voldoende passende zorg en ondersteuning voor senioren en hun mantelzorgers.

1.2 Samen staan we sterker

Bij het onderwerp vergrijzing spelen vele partijen een rol: de senioren zelf, de overheid, semioverheid, de markt en de samenleving. Qua organisaties gaat het vooral om het rijk, de gemeente, de woningcorporatie, particuliere verhuurders, projectontwikkelaars, zorgverzekeraars, zorgkantoren, zorgaanbieders, welzijnsorganisaties en verenigingen. Deze organisaties behartigen nu vaak ieder slechts een deel van het grote thema wonen, welzijn en zorg voor senioren. Niet één van deze organisaties kan in haar eentje het totale thema behartigen. Alleen met elkaar kunnen we succesvol het hoofd bieden aan deze omvangrijke opgave. Dit in afstemming met de (toekomstige) senioren zelf.

Deze visie is in samenwerking met onze partners en senioren tot stand gekomen. Voor wat betreft onze partners gaat het om de zorgorganisaties Rivas en Waardeburch, woningcorporatie Woonkracht10 en Sterk Papendrecht. Het VGZ Zorgkantoor heeft op een aantal momenten meegedacht.

De inbreng van senioren is meegenomen in het onderzoek naar de huisvestingsopgave senioren door onderzoeksbureau Companen, het behoeften- en bekendheidsonderzoek onder 1000 Papendrechtse 65-plussers en de uitkomsten uit het Preventief Huisbezoek 2022. Daarnaast heeft de Klankbordgroep senioren diverse keren actief meegedacht bij het maken van deze visie.

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 kijken we naar trends en ontwikkelingen die spelen bij wonen en zorg voor senioren. Ook is kort het landelijke beleid ten aanzien van senioren beschreven. Zowel met betrekking tot wonen als met betrekking tot zorg. Als laatste geven we inzicht in lokale beleidsplannen die van invloed zijn op senioren.

Vervolgens geven we in hoofdstuk 3 inzicht in de belangrijkste opgaven voor Papendrecht. Onze visie op wonen en zorg senioren is te lezen in hoofdstuk 4. Hierna geven we in hoofdstuk 5 de ambitieslijnen weer die passen bij de visie en de geformuleerde opgaven.

Noot:

We hebben er voor gekozen om het te hebben over senioren en niet over ouderen. Bij een programma gericht op senioren, kan men van mening verschillen over vanaf welke leeftijd iemand tot deze doelgroep behoort. Wij hebben voor de leeftijd van 65 jaar gekozen. Dit is een leeftijd waarop de meeste mensen vitaal zijn en aan het denken zijn over de periode na hun werkende leven. Het is ook een leeftijd waarop het goed is na te denken over wonen over tien of twintig jaar, wanneer de vitaliteit waarschijnlijk minder zal zijn.

2. Trends en ontwikkelingen

De kwaliteit van onze samenleving in Nederland is hoog maar staat wel door een aantal belangrijke ontwikkelingen onderdruk zoals bijvoorbeeld nu de oorlog in Oekraïne en over een langere termijn de gevolgen van de klimaatverandering. Hoe het met mensen gaat is afhankelijk van hun economisch, sociaal, cultureel en persoonlijk kapitaal. Heb je weinig hulpbronnen dan is het moeilijk om mee te komen en/of het hoofd boven water te houden. De digitale technologie beïnvloedt meer dan vroeger hoe wij ons tot elkaar verhouden en met wie we in contact staan. De toenemende vergrijzing van de bevolking drukt in toenemende mate een stempel op de krapte op de arbeidsmarkt, maar ook op het aantal mensen dat beschikbaar is om alle andere zaken die in de samenleving gedaan moeten worden ook gedaan te krijgen, zoals het zorgen voor naasten als mantelzorger, het doen van vrijwilligerswerk en het omzien naar elkaar¹.

Onze samenleving is verder geïndividualiseerd. Sommigen ervaren dit als toenemende persoonlijke keuzevrijheid, anderen wijzen erop dat te veel nadruk op het individu leidt tot verlies van sociale cohesie².

Met dit in ons achterhoofd beschrijven we in dit hoofdstuk de trends en ontwikkelingen op het gebied van wonen en zorg die (mede) betrekking hebben op senioren. Ook geven we een zo volledig mogelijk overzicht van huidig relevant beleid op het gebied van wonen en zorg. Zowel landelijk als in de gemeente Papendrecht. Voor Papendrecht is het belangrijk om rekening te houden met deze trends en ontwikkelingen. En om rekening te houden met landelijk en regionale (beleids)ontwikkelingen. Vooral als deze kunnen bijdragen aan onze eigen plannen ten aanzien van senioren.

¹ Sociale en Culturele Ontwikkeling, Stand van Nederland 2023, Sociaal en Cultureel Planbureau, april 2023

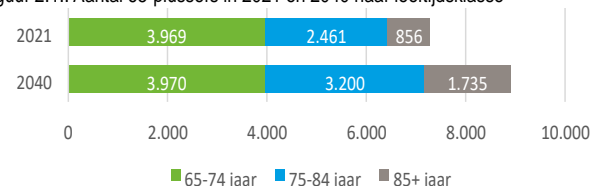
2.1 Ontwikkelingen wonen en zorg

In de voorbijaande jaren is er veel veranderd op het gebied van wonen en zorg. Ook in de komende jaren verwachten we veranderingen. Hieronder beschrijven we de belangrijkste trends en ontwikkelingen.

1. Dubbele vergrijzing: het aantal senioren stijgt en de gemiddelde leeftijd van senioren neemt toe

Nu leven we met 3,5 miljoen mensen in Nederland die ouder zijn dan 65 jaar. In 2030 zijn er 4,2 miljoen en in 2040 4,8 miljoen mensen boven de 65 jaar. Kijken we naar de gemeente Papendrecht dan zien we ook dat de groep senioren de komende jaren sterk stijgt. Ook gaat het aantal 75-plussers, maar zeker het aantal 80-plussers sterk stijgen. Zie onderstaand figuur uit het rapport Huisvestingsopgave senioren (lokaal onderzoek door Companen).

Figuur 2.1.: Aantal 65-plussers in 2021 en 2040 naar leeftijdsklasse

Bron: Bevolkingsprognose Primos 2020

Opvallend is dat in Papendrecht de verhouding tussen het aantal personen van 65 jaar of ouder en het aantal personen van 20 tot 65 jaar afwijkt van het gemiddelde. We noemen deze verhouding de grijze druk. Met 40,8% ligt de grijze druk in Papendrecht een stuk hoger dan in de rest van de Drechtsteden (35,2%) en het landelijk gemiddelde (33,7%). Papendrecht is dus meer dan gemiddeld vergrijsd. Kijkend naar de verdeling van 65-plussers over

² Worden we individualistischer?, Centraal Bureau voor de Statistiek, 23-12-2017

Papendrecht heeft onderzoeksbureau Companen de volgende tabel gemaakt:

Tabel 2.1.: Oudere huishoudens uitgesplitst naar leeftijdsklasse op buurtniveau (2021)

Leeftijdsklasse	West-polder	Molenvliet & Wilgendonk	Kraaihoek	Middenpolder & Oosteind
65-74 jaar	685	709	465	587
75-84 jaar	480	497	325	411
85+ jaar	187	194	127	160
Huishoudens totaal	1.352	1.400	917	1.158

Bron: Huishoudensprognose Primos 2020.

De afgelopen 70 jaar is de gemiddelde levensverwachting met 10 jaar toegenomen. Waarbij senioren vitaler oud worden dan vroeger. Dat is een goede ontwikkeling, maar helaas merken velen dat ouderdom toch met gebreken komt. Zo ondervindt 53% van de senioren die 85 jaar of ouder zijn een beperking bij alledaagse handelingen.

Het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) geeft aan dat de uitgaven aan de ouderenzorg bij ongewijzigd beleid in ongeveer 20 jaar tijd verdubbelen. Oftewel een groei van 3,6% per jaar.

De verwachting is dat het aantal mensen met dementie stijgt van 280.000 in 2020 naar 520.000 in 2040 en 620.000 in 2050. Dat brengt een grote uitdaging met zich mee voor de zorg, omdat dementiepatiënten een uitzonderlijk grote zorgbehoefte kennen. Op dit moment is dementiezorg al verantwoordelijk voor 10% van de totale zorguitgaven in Nederland³.

De dubbele vergrijzing heeft niet alleen gevolgen voor de zorg(kosten). De gevolgen zijn op meer terreinen merkbaar. Denk hierbij onder meer aan de woningmarkt, de leefomgeving en het

beleidsterrein 'welzijn'. Dat betekent dat diverse organisaties, waaronder de landelijke en lokale overheid, zich moeten voorbereiden. Maar het is ook belangrijk dat senioren zelf zich voorbereiden op het ouder worden.

2. Senioren wonen langer zelfstandig

De laatste tientallen jaren is het aantal en aandeel 75-plussers dat zelfstandig thuis woont, gestegen. In 2020 woonde 92% van de 75-plussers zelfstandig thuis. In 1990 was dat 83% (ABF, 2021). Het overheidsbeleid is er ook op gericht om senioren zo lang mogelijk zelfstandig te laten wonen. Waar nodig met zorg en ondersteuning⁴. Slechts een klein deel van de senioren woont in een verpleeghuis. Ondanks de stijging van de gemiddelde leeftijd is het de verwachting dat de periode waarin men intensieve zorg nodig heeft, niet toeneemt. Vooral omdat mensen vitaler oud worden.

Veel senioren willen graag zelfstandig in hun eigen omgeving blijven wonen. Ze zijn fit en voelen zich veilig en vertrouwd in hun eigen huis met bekende mensen in de buurt. Als er zorg nodig is, willen ze deze vaak zo lang mogelijk thuis ontvangen. De overheid stimuleert dat en heeft dat enige jaren geleden mogelijk gemaakt via het volledig pakket thuis, het modulair pakket thuis en het persoonsgebonden budget waarmee mensen zelf de benodigde zorg en ondersteuning kunnen inkopen.

Naast de wens om thuis te blijven wonen met intensieve zorg is het volledig pakket thuis ook om andere redenen interessant. Diegene die dit pakket ontvangt, leeft gemiddeld één jaar langer dan iemand die in een instelling is opgenomen (1.288 dagen tegen 922 dagen). Dat blijkt na correctie voor verschillen in individuele gezondheidskenmerken. Bovendien zijn de gemiddelde dagelijkse kosten van VPT-zorg 58 euro lager dan bij zorg die men in een instelling ontvangt (184 euro tegen 242 euro per dag)⁵.

³ Factsheet cijfers en feiten over dementie, Alzheimer Nederland

⁴ Dit blijkt onder meer uit de hervorming van de Wlz, de Wmo en het Programma Wonen, Ondersteuning en Zorg voor Ouderen (WOZO, ministerie van VWS).

⁵ Onderzoek Vrije Universiteit in Amsterdam: 'Is thuisblijven een goed alternatief voor een opname in het verpleeghuis?', 2021

3. Stabilisatie van het aantal senioren dat in een verpleeghuis woont

De huidige bezetting in de verpleeghuizen lijkt landelijk ongeveer gelijk te blijven. Dit heeft te maken met twee ontwikkelingen:

- er wordt meer dan voorheen zwaardere zorg bij mensen thuis gegeven;
- er is nu een zwaardere indicatie nodig om in aanmerking te komen voor opname in een verpleeghuis. Lichtere zorg-zwaartepakketten zijn afgeschaft.

Daardoor is de periode dat iemand in een verpleeghuis woont korter geworden. Dit betekent een hogere doorstroming. En dat met hetzelfde aantal verpleeghuisplaatsen in eenzelfde periode meer cliënten wordt gehuisvest. Op dit moment is de totale capaciteit in Papendrecht voor verpleging en verzorging in een instelling 195 plekken. Daarvan zijn 110 plekken voor mensen met een psychogeriatrische aandoening (ziekte, aandoening of stoornis in of van de hersenen -mede- als gevolg van ouderdom) en 85 plekken voor mensen met een somatische aandoening (lichamelijke ziekte waarbij iemand lichamelijke klachten en symptomen heeft)⁶. Deze verpleeghuisplaatsen worden aangeboden door Rivas.

Het beleid van de rijksoverheid is erop gericht om de huidige capaciteit verpleeghuisplekken (landelijk 130.000) in stand te houden en niet verder uit te breiden. Men wil vooral verpleeghuiszorg in de thuissituatie bieden via volledig pakket thuis, modulair pakket thuis en het persoonsgebonden budget. Bij deze verpleegzorgplekken is wonen en zorg financieel gescheiden.

4. Verdere scheiding van wonen en zorg, verdergaande extramuralisering

Sinds 2013 is het 'scheiden van wonen en zorg' ingevoerd. Dit betekent kortweg dat het wonen en de zorg apart gefinancierd wordt. En niet meer beiden vanuit de Wet Langdurige Zorg (Wlz) vergoed

wordt. De cliënt betaalt dan zelf voor het wonen via huur of koop. De zorg wordt apart gefinancierd via de Zorgverzekeringswet (Zvw), Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo) of Wlz en eventueel (aanvullend) via eigen middelen. Ondanks deze invoering zien we in de praktijk dat er bij een heel groot deel van de verpleeghuisplekken nog wel vanuit de Wlz een vergoeding wordt betaald voor wonen én zorg.

De eerdere term 'scheiden wonen en zorg' is inmiddels vervangen door de term 'extramuralisering'. Het scheiden van wonen en zorg had voorheen alleen betrekking op het uit het intramurale pakket halen van de huisvestingscomponent (het wonen). Met de term extramuralisering wordt naast de huisvestingscomponent ook de verblijfscomponent uit het intramurale pakket gehaald (het wonen én de diensten). In Papendrecht is deze extramuralisering al vergoed. Bijna 97% van de 75-plussers in de gemeente woont zelfstandig en een kwart van hen maakt gebruik van zorg.

De extramuralisering is al meerdere jaren een feit. De vraag die al enige tijd speelt, is hoe ver dit wordt doorgevoerd. Op dit moment zijn in de ouderenzorg de zorgzwaartepakketten (ZZP's) 1, 2 en 3 geëxtramuraliseerd. Met een zorgbehoefte die onder één van deze pakketten valt, komt een senior niet meer in aanmerking voor een plek in een zorginstelling. ZZP 4 is deels extramuraal gemaakt. Het kabinet Rutte IV heeft aangegeven dat voor de ouderenzorg het scheiden van wonen en zorg stapsgewijs verder wordt ingevoerd. Het volledig pakket thuis, het modulair pakket thuis en het persoonsgebonden budget zijn alternatieven voor de zorg met verblijf in een instelling. Het is bedoeld om scheiden van wonen en zorg te stimuleren. En om de diversiteit in woonvormen te vergroten. Daarmee komen er tussenvormen tussen zelfstandig wonen en het verpleegtehuis. Senioren krijgen daarmee meer keuzemogelijkheden.

⁶ Rapport Huisvestingsopgave ouderen (lokaal onderzoek door Companen), 2021

5. Stagnerende doorstroom

De vraag naar woningen is groot. De doorstroming van gezinswoningen naar geschikte woningen voor senioren stagneert. Het afschaffen van de verzorgingshuizen met het doel senioren langer zelfstandig thuis te laten wonen, heeft onbedoeld gezorgd voor een 'verstopping' van de woningmarkt. Veel senioren blijven wonen waar ze wonen, maar wel in (grote) woningen die meer geschikt zijn voor andere doelgroepen. Oudere inwoners hebben verschillende redenen om niet te verhuizen:

- ze willen het liefst blijven wonen in hun vertrouwde huis en/of de vertrouwde omgeving met bekenden in de buurt;
- geschikt en aantrekkelijk aanbod ontbreekt. Zo zijn de voor hen geschikte sociale huurwoningen vaak kleiner. Dit terwijl de huur vaak gelijk of hoger ligt;
- verhuizen is duur;
- opzien tegen het geregeld dat bij een verhuizing komt kijken;
- niet op de hoogte zijn van het aanbod en de mogelijkheden.

Wat opvalt is dat de verhuiscgenheid afneemt naarmate men ouder wordt. Dit heeft te maken met het feit dat senioren vaak al een groot deel van hun leven in dezelfde woning wonen en hechten aan de opgebouwde sociale structuren en de huidige woonomgeving. Ze zijn geworteld. Daarnaast gaat men bij het toenemen van de leeftijd steeds meer opzien tegen alles wat bij een verhuizing komt kijken. Helemaal als hulp daarbij ontbreekt of slechts beperkt beschikbaar is. Bij de verhuismotieven is de gezondheidssituatie, behoefte aan ondersteuning en/of zorg het belangrijkste. Men denkt vaak pas aan verhuizen als het niet meer gaat in de huidige woning. Maar dan moet alles geregeld worden onder grote tijdsdruk. Daardoor heeft men soms minder keuzes. Zo kan het zijn dat er dan geen woning in de eigen wijk beschikbaar is.

6. Behoefte aan nieuwe woonvormen

Er is een groeiende behoefte aan nieuwe woonvormen. Woonvormen die het gat opvullen tussen zelfstandig wonen en wonen in een instelling met 24 uren zorg. Het gat is ontstaan door het verdwijnen van de verzorgingstehuizen. Een groot deel van de senioren van nu en van de toekomst geven aan voorkeur te hebben om geclusterd bij elkaar te wonen of in een geschikte/aangepaste woning maar dan wel in de nabijheid van een zorginstelling en andere voorzieningen. Landelijk zien we ook de ontwikkeling van woonvormen waar juist een vermenging van verschillende doelgroepen plaatsvindt. Denk hierbij aan senioren en mensen met een verstandelijke beperking of een psychische kwetsbaarheid. Maar hierbij kunnen we ook denken aan het zogenaamde 'gestippeld wonen'. Jong en oud wonen in één complex en de bewoners kijken naar elkaar om.

7. Tekort aan personeel en mantelzorgers: steeds minder mensen moeten steeds meer senioren verzorgen

Waar we aan de ene kant zien dat mede door de vergrijzing de zorgvraag toeneemt, zien we aan de andere kant een daling van de beroepsbevolking en een toenemende druk op mantelzorgers. Dit wordt veroorzaakt door de demografische ontwikkeling waardoor de verhouding tussen 85-plussers en 50-74 jarigen anders wordt. Nu al werkt 1 op de 6 werknemers in de zorg en ervaren we een tekort aan zorgpersoneel. De komende jaren neemt de zorgvraag verder toe vanwege de vergrijzing. Om daarin te voorzien zou in 2040 1 op de 4 werknemers in de zorg moeten werken⁷.

Daarnaast zijn er in de toekomst naar verhouding minder mantelzorgers beschikbaar. Waar in 2018 tegenover elke senior die mantelzorg ontving nog bijna 5 mantelzorgers stonden, zijn er in 2040 nog slechts 3 mantelzorgers per mantelzorg-ontvanger

---

⁷ Rapport 'Kiezen voor houdbare zorg' van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, 2021

beschikbaar⁸. Daarbij zijn deze mantelzorgers vaak 65- of zelfs 75-plussers. Al hoeft dat niet een probleem te zijn, omdat we vitaler oud worden.

8. De inzet van domotica en digitale zorg

Het gebruik van domotica en digitale zorg gaat minder snel dan verwacht, maar wordt wel steeds normaler. Domotica is een verzamelnaam voor toepassing van elektronica voor automatisering in huis, waardoor je langer zelfstandig thuis kunt wonen. Digitale zorg is het gebruik van informatie- en communicatietechnologie (ICT) om gezondheid en gezondheidszorg te ondersteunen of te verbeteren.

Het is van groot belang om toepassing en het gebruik van domotica en digitale zorg te stimuleren en in te zetten. Vooral rondom wijkverpleging. Met de toenemende krapte aan verplegend personeel, verzorgenden en mantelzorgers wordt de inzet van andere technologieën in de nabije toekomst erg belangrijk. Professionals ervaren al dat het werken met digitale hulpmiddelen de werkdruk kan ontlasten, terwijl de patiënten/cliënten de ondersteuning en zorg krijgen die ze nodig hebben.

Aandachtspunt hierbij zijn de digitale vaardigheden en mogelijkheden van senioren. Deze nemen toe naar vragen voorlopig nog wel inzet. De toegang tot internet vergroot het (gemiddelde) vermogen van senioren om informatie tot zich te nemen, regie te voeren en gebruik te maken van technologische en sociale innovaties. Zo ontstaan mogelijkheden om afhankelijkheid van zorg te verminderen zodat er minder personeel ingezet hoeft te worden.

Omgaan met domotica en digitale zorg kan een probleem zijn voor mensen met dementie en digitaal laaggeletterden. Daarnaast kunnen er andere redenen zijn dat persoonlijk contact zeer wenselijk en/of noodzakelijk is. Domotica en digitale zorg zijn dus zeker niet de

oplossing voor alle zorgvragen, maar kan wel een belangrijke bijdrage leveren.

9. Senioren met een zorgvraag willen meer eigen regie en keuze

Senioren van nu zijn vitaler en leven langer. Ook als ze chronische ziekten hebben. Zij willen en kunnen langer zelfstandig zijn dan de senioren van een generatie geleden. Daarnaast hebben senioren gemiddeld gezien meer financiële armslag gekregen en zijn ze hoger opgeleid. In toenemende mate zien we dat ze meer regie willen houden op hun leven. Als ze zorg nodig hebben, willen ze dat de zorg niet hun leven bepaalt, maar dat zorg hen ondersteunt om hun eigen dingen te blijven doen. Daarbij wel opgemerkt dat er een verschil is tussen de senior van nu en toekomstige senioren. En dat inkomenspositie en het opleidingsniveau een belangrijke rol speelt bij het meer willen en kunnen hebben van eigen regie en keuze.

Landelijk wordt hierbij ook de trend gezien dat service, welzijn en zorg vaker mensen zelf financieren. Naar verwachting gaan bedrijven zich meer gaan richten op de groeiende groep (kapitaalkrachtige) senioren. Hierdoor komen er waarschijnlijk nieuwe aanbieders en meer vernieuwing in diensten en producten maar kan er wel door verschil in financiële draagkracht een verschil in het voorzieningsniveau gaan voordoen.

10. Toenemende eenzaamheid

Een veelgebruikte definitie van eenzaamheid is: het subjectief (persoonlijk) ervaren van een onplezierig of ontoelaatbaar gemis aan (kwaliteit van) bepaalde sociale relaties. Het kan dus gaan om het aantal contacten en/of de kwaliteit van de contacten. Eenzaamheid overkomt jong en oud. De kans op eenzaamheid neemt wel toe met

---

⁸ Toekomstverkenning mantelzorg aan ouderen in 2040 van het Sociaal en Cultureel Planbureau, 2019

het ouder worden. Dit geldt specifiek voor sociale eenzaamheid (minder contact hebben met mensen dan je wenst). Het percentage mensen dat zich emotioneel eenzaam voelt (het missen van een hechte intieme band met één of meerdere personen), neemt toe vanaf 75 jaar. Na de leeftijd van ongeveer 75 jaar is de kans op eenzaamheid groter bij een opeenstapeling van verschillende gebeurtenissen. Zoals overlijden van de partner, het verlies van mobiliteit en zelfstandigheid door verminderd functioneren. In Papendrecht is 49% van de inwoners van 65 jaar en ouder matig tot (zeer) ernstig eenzaam. 10% is (zeer) ernstig eenzaam⁹.

2.2 Landelijk beleid

Zoals eerder aangegeven is al vele jaren het beleid van de rijksoverheid gericht op het zo lang mogelijk zelfstandig wonen van senioren. Het landelijke beleid bepaalt mede de richting van ons lokale beleid. Als er sprake is van wetgeving dan gaat dit, vanwege het verplichtende karakter, uiteraard verder dan richting geven. In bijlage 1 zijn de belangrijkste wetten opgenomen die van invloed zijn op wonen, zorg en welzijn voor senioren.

In deze paragraaf staan we stil bij twee landelijke programma's die van invloed zijn op ons lokale beleid. In 2022 zijn zowel het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport als het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties met een programma voor senioren gekomen. Hieronder worden beide programma's kort toegelicht. Wel moeten we ons beseffen dat door de val van het kabinet Rutte IV een nieuw kabinet met andere plannen kan komen.

Programma Wonen, Ondersteuning en Zorg voor Ouderen

Dit programma is afkomstig van het ministerie van VWS. Het programma kondigt een 'nieuwe' norm aan. De norm wordt: zelf als het kan, thuis als het kan en digitaal als het kan.

Zelf als het kan

We vergroten de mogelijkheden voor senioren om zo lang mogelijk, met ondersteuning van de eigen omgeving, zelfredzaam te blijven, ook als de gebreken van de ouderdom zich aandienen. Dat is ook wat de (toekomstige) senioren van nu graag willen. We investeren in het vermogen van senioren om te leven zoals voor hen, gegeven hun mogelijkheden, passend is. We stimuleren en activeren senioren zelf verantwoordelijkheid te nemen voor de wijze waarop zij wonen, hun sociale contacten onderhouden en hun welzijn en gezondheid op peil houden.

Thuis als het kan

We maken senioren beter bewust van de noodzaak zich voor te bereiden op ouder worden en welke woonvorm en woonomgeving daarbij het beste past. We realiseren voldoende passende woonvormen in een leefomgeving die activeert en ontmoetingen stimuleert. We werken samen om te zorgen dat senioren op een plek kunnen wonen waar ze zich thuis voelen in de buurt van hun sociale netwerk. We organiseren zorg en ondersteuning zoveel mogelijk dichtbij. Bij het werken aan toekomstbestendige ondersteuning en zorg voor senioren moeten we in het bijzonder oog hebben voor de meest kwetsbare groep. Zij moeten kunnen rekenen op hulp als het even niet lukt, zorg dichtbij als nodig en passende zorg in een verpleeghuis als de kwetsbaarheid groot is en de zorgvraag complex.

Digitaal als het kan

We beantwoorden zoveel mogelijk zorgvragen met een digitale oplossing. Dit vraagt een andere manier van werken in de zorg. Digitale technologieën helpen senioren hun zelfstandigheid te behouden en hun kwaliteit van leven te bevorderen. Deze technologieën bestrijken uiteenlopende levensdomeinen: huishouden, sociale interactie, bewegen, veiligheid, (vrijwilligers)werk, vrijetijdsbesteding, gezond en actief leven en zorg. Doorsnijdend in

⁹ Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen, Dienst Gezondheid & Jeugd ZHZ, 2020

deze drieslag is dat het altijd 'samen' is, samen met naasten, samen met de samenleving, samen met informele zorgverleners, samen met andere zorgverleners (over de domeinen heen). Deze samenwerking wordt digitaal ondersteund om samen met anderen tot oplossingen te komen. We beantwoorden niet elke hulpvraag met ondersteuning en zorg, maar helpen mensen met zelfstandig blijven. Dit doen we zoveel mogelijk op basis van wetenschappelijke inzichten. Hierbij gaan we uit van de principes van passende zorg, waarbij aandacht is voor cultuurspecifieke en cultuursensitieve zorg.¹⁰

Programma Wonen en zorg voor ouderen

Dit programma is afkomstig van het ministerie van BZK onderdeel Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening. In dit programma zitten drie actielijnen:

1. Versnellen woningbouw;
2. Senioren informeren, ontzorgen en doorstroming verbeteren;
3. Een leefomgeving die uitnodigt tot bewegen en ontmoeten.

Actielijn 1: Versnellen woningbouw

Er moet sneller nieuwe woningen worden gebouwd. Kijkend naar senioren wil het ministerie dat er landelijk tot en met 2030 170.000 nultrredenwoningen (woningen zonder trappen) en 80.000 geclusterde woningen worden gebouwd. Daarnaast zullen voor mensen met een zwaardere zorgvraag 40.000 geclusterde vormen op basis van Wlz-zorg thuis worden gebouwd (verpleegzorgplekken). Meer dan de helft van deze verpleegzorgplekken moet gericht zijn op mensen met dementie. De huidige verpleeghuiscapaciteit blijft in stand richting 2030.

Om dit te realiseren, zijn er regionale woondeals afgesloten. Daarin vertalen provincies en gemeenten -in regionaal verband- de woningbouwopgave naar concrete locaties en maken zij afspraken

over de uitvoering van de opgave. Wat dat betekent voor Papendrecht is nog niet bekend.

Actielijn 2: Senioren informeren, ontzorgen en doorstroming verbeteren

Deze actielijn heeft als doel om ervoor te zorgen dat senioren in een voor hen geschikte woning kunnen wonen. Door verschillende acties worden senioren gestimuleerd om vroegtijdig na te denken over het wonen van straks. Dit doen we door:

1. De bouw van nieuwe woningen voor senioren (actielijn 1). Deze zullen ervoor zorgen dat meer senioren passend kunnen wonen en dat de doorstroming op de woningmarkt gestimuleerd wordt;
2. Senioren te informeren over hun toekomstige woonopties;
3. Senioren voor en tijdens de verhuizing te ontzorgen.

Actielijn 3: Een leefomgeving die uitnodigt tot bewegen en ontmoeten

Stimuleren dat bij nieuw te bouwen woningen voor senioren de leefomgeving in de plannen wordt meegenomen. En dat bestaande wijken toegankelijker worden.¹¹

2.3 Regionaal en lokaal beleid

Binnen de regio Drechtsteden, de gemeente Papendrecht, Rivas en Woonkracht10 bestaan al beleidsstukken of zijn er beleidsontwikkelingen gaande die raakvlakken hebben met deze woonzorgvisie voor senioren. De belangrijkste documenten en ontwikkelingen zijn opgenomen in bijlage 1. Daarbij is ook een korte uitleg gegeven waaruit de relatie met het onderwerp Wonen en zorg senioren blijkt.

¹⁰ Bron: Programma Wonen, Ondersteuning en Zorg voor Ouderen (WOZO), ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

¹¹ Bron: Programma Wonen en zorg voor ouderen, ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties onderdeel Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening

3. De opgave

Met de trends & ontwikkelingen, zoals beschreven in het vorige hoofdstuk, gaan we in dit hoofdstuk in op de belangrijkste opgaven voor nu en in de toekomst.

3.1 Voldoende geschikte woningen in een geschikte leefomgeving

Huidig aanbod en toekomstige vraag naar woningen

Met het veranderen van de gemiddelde leeftijd van de bevolking verandert ook de behoefte aan woonruimte. Er zijn woningen nodig die aansluiten bij de wensen en behoeften van senioren. Het gaat vooral om woningen met comfort en gebruiksgemak, in de buurt van voorzieningen en met voldoende mogelijkheden om te bewegen en anderen te ontmoeten.

Companen heeft in opdracht van de gemeente Papendrecht onderzoek gedaan naar de huisvestingsopgave die we hebben voor senioren. Een vergelijking van de (toekomstige) vraag naar bepaalde woonvormen en het huidige aanbod leidde tot het volgende inzicht:

Tabel 3.1: Vraag-aanbodbalans woonvormen (2021 – 2040)

Woonvorm	Balans 2021	Balans 2025	Balans 2030	Balans 2040
24-uurszorg PG	-30	-50 tot -60	-60 tot -80	-60 tot -130
24-uurszorg SOM	5	-5	-5 tot -15	-5 tot -45
Geclusterd wonen	192	42 tot 122	-138 tot 42	-58 tot -478
Totaal	167	-86 tot 57	-53 tot -203	-123 tot -653

Bron: Zorgkantoren Coöperatie VGZ, Woonzorgweter, Companen, bevolkings- en huishoudens- prognose Papendrecht

Kijkend naar 24-uurszorg hebben we in 2040 een tekort aan plekken. Vooral voor mensen met een psychogeriatrische aandoening (aandoening van de hersenen als gevolg van ouderdom). De rijksoverheid is niet van plan om het aantal 24-uurszorg plekken in

Nederland uit te breiden. Om de inwoners van Papendrecht die intensieve zorg nodig hebben te ondersteunen, is het belangrijk om in te zetten op geclusterd wonen waarin vergaande zorg geleverd kan worden via het volledig pakket thuis (VPT), het modulair pakket thuis (MPT) en het persoonsgebonden budget. Daarmee kunnen mensen zelf de benodigde zorg en ondersteuning inkopen. Deze extra plekken kunnen gerealiseerd worden door nieuwbouw. Of door een reeds bestaand gebouw om te vormen tot een geschikte geclusterde locatie voor intensieve zorg.

Kijkend naar de woonvorm geclusterd wonen, ontstaat er richting 2030 een tekort aan dit type woning. In een woonvorm met geclusterde woningen kunnen zowel senioren wonen zonder zorg als senioren die (op een gegeven moment) wel thuiszorg (op grond van de Zvw en de Wmo) of zelfs intensieve zorg op grond van de Wet langdurige zorg nodig hebben. Voor Papendrecht is het vooral goed om het huidige aanbod geclusterd wonen aan te vullen met vernieuwende woonconcepten. Daarmee zorgen we voor een verschillend aanbod aansluitend op de verschillende woonwensen van vooral toekomstige senioren. Het is belangrijk om de ontwikkelingen en de behoefte aan geclusterd wonen goed in de gaten te houden.

Geclusterd wonen kent veel voordelen. Bewoners hebben meer contact met elkaar. Dat helpt in het kader van eenzaamheidsbestrijding. Ook voelen mensen zich eerder geroepen om elkaar te helpen. Daarnaast is het voor de zorg doelmatiger en goedkoper als senioren bij elkaar wonen in plaats van verspreid door de wijk. Het beperkt hun reistijd. Ook maakt de inzet van meerdere verzorgenden en verpleegkundigen op één locatie een efficiëntere werkverdeling mogelijk¹².

¹² Artikel: Wonen en zorg voor ouderen: Meer clustering van ouderenwoningen nodig om zorg en woningmarkt te ontlasten, Edse Dantuma, ING Economisch Bureau, juni 2022

Doorrekening van de landelijke cijfers richting 2040 laat zien dat het bouwen van 450.000 geschikte woningen kan leiden tot een vermindering van de druk op de zorg met ruim 100.000 zorgvacatures. Ook zijn er 130.000 minder mantelzorgers nodig¹³.

Kijkend naar de toekomstige vraag naar geclusterd wonen heeft Companen ook de behoefte onderzocht voor wat betreft sociale huur, particuliere huur en koop. Ten aanzien van koopwoningen geeft Companen aan dat het verstandig is om een mix van verschillende koopprijzen te hebben. Daarbij rekening houdend met een meer vermogende generatie senioren.

Tabel 3.2: Verwachte vraag naar geclusterd wonen, uitgesplitst naar marktsegmenten (2021 - 2040; huishoudens; afgerond op 10-tal)

	2021	2025	2030	2035	2040
Sociale huur	500	530 - 570	560 - 650	600 - 740	610 - 810
Particuliere huur	170	180 - 200	200 - 230	210 - 270	220 - 290
Koop	310	340 - 360	370 - 430	400 - 500	410 - 550
Totaal	980	1.050 - 1.130	1.130 - 1.310	1.210 - 1.510	1.230 - 1.650

Bron: Woonzorgweter, WoON2018 en CBS-Microdata.

Geschikte woningen

Het is belangrijk dat senioren in een voor hen geschikte woning wonen. Senioren die hun huis als ongeschikt ervaren, kunnen problemen hebben met drempels, trappen, niveauverschillen in huis, de afwezigheid van een toilet op de verdieping waar ook wordt geslapen en de ontoegankelijkheid of ondoorgankelijkheid van het huis voor een rollator of rolstoel. Geschikte woningen zijn vaak te vinden in appartementencomplexen, maar kunnen ook grondgebonden verspreid in de wijken liggen.

De huidige vraag naar geschikte woningen voor mensen met een mobiliteitsbeperking bedraagt in Papendrecht 1.260 woningen. In 2040 loopt deze behoefte, overeenkomstig de trend van de vergrijzing, op tot ongeveer 1.800 woningen.

Tabel 3.3: Toename in de vraag naar geschikt wonen (2021 - 2040; huishoudens afgerond op 10-tal)

	2021	2030	2040	Toename 2021 - 2040
Rolstoelgeschikte woning	140	180	200	+60
Rollatorgeschikte woning	1.120	1.410	1.610	+490
Totaal	1.260	1.590	1.810	+550

Bron: Woonzorgweter, Companen.

Deze aantallen wegen zwaar tegenover het huidige geschikte woningaanbod. Momenteel kent Papendrecht, volgens de CBS-Microdata, slechts 3.310 geschikte woningen. Van deze woningen wordt 57% bewoond door een huishouden van 65 jaar of ouder.

In verhouding zijn huurwoningen het vaakst geschikt voor senioren met een mobiliteitsbeperking. Koopwoningen zijn relatief gezien minder geschikt voor senioren met een mobiliteitsbeperking. Het aandeel woningen dat met een woningaanpassing geschikt te maken is, is in de koopsector juist groot (44%) vergeleken met de huursector (22%).

¹³ Levensloopbestendig bouwen nodig in strijd tegen groeiend tekort aan zorgverleners en mantelzorgers, onderzoek van Syntrus Achmea en zorgverzekeraar Zilveren Kruis met onderzoeksbureau ABF, oktober 2022

Huisvestingsopgave per buurt

Companen heeft ook onderzoek gedaan naar de huisvestingsopgave per buurt. Kijkend naar de verschillende wijken en woonvormen geeft de volgende tabel aan waar de verschillende opgaves liggen:

Tabel 3.4: Huisvestingsopgave per buurt tot 2030 en tussen 2030 en 2040

Buurt	Opgave tot 2030	Opgave 2030 tot 2040
Westpolder	Geen	Geclusterde woningen (0 tot 19 woningen)
Molenvliet & Wilgendonk	Geschikte woningen (125 woningen)	Geschikte woningen (195 woningen)
	Geclusterde woningen (41 tot 91 woningen)	Geclusterde woningen (71 tot 191)
	24-uurszorg (75 tot 85 plekken)	24-uurszorg (80 tot 110 plekken)
Kraaihoek	Geclusterde woningen (28 tot 58 woningen)	Geschikte woningen (38 tot 123 woningen)
Middenpolder & Oosteind	Geclusterde woningen (20 tot 65 woningen)	Geclusterde woningen (45 tot 145 woningen)
	24-uurszorg (60 tot 65 plekken)	24-uurszorg (60 tot 90 plekken)

Bron: Woonzorgweter, Companen.

Tot 2030 ligt er een opgave om maximaal 125 geschikte en 214 (minimaal 89) geclusterde woningen te realiseren als ook maximaal 150 (minimaal 135) plekken waar 24 uurszorg kan worden geleverd. In de periode 2030 tot 2040 zouden daar nog eens maximaal 318 (minimaal 233) geschikte en 355 (minimaal 116) geclusterde woningen bij moeten als ook maximaal 200 (minimaal 140) plekken die geschikt zijn voor 24 uurszorg. De opgave na 2030 is wel afhankelijk van de realisatie tot dat jaar.

Het inzicht per wijk is interessant. Echter we moeten ons beseffen dat bouwgrond in Papendrecht zeer schaars is. Als er grond beschikbaar is in een wijk die geen/weinig 24-uurszorg (intensieve zorg) of geclusterde woningen nodig heeft, is het toch goed om te onderzoeken of nieuwbouw op die locatie gewenst is. Er zijn

Papendrechtters die graag in hun eigen wijk blijven, maar de afstanden in Papendrecht zijn klein en de kansen om te bouwen zijn beperkt.

Companen heeft inzichtelijk gemaakt in welke wijken de meeste woningen staan die geschikt kunnen worden gemaakt. In totaal is 24% van de woningen in Papendrecht geschikt voor mensen met een mobiliteitsbeperking.

- De geschiktheid van de woningvoorraad is het grootst in Westpolder (34%) en in Kraaihoek (31%). Het aandeel geschikte woningen is het laagst in Molenvliet & Wilgendonk. In Middenpolder & Oosteind zijn er 22% geschikte woningen.
- Het aandeel ‘geschikt te maken’ woningen is het hoogst in Middenpolder & Oosteind (53%) en in Molenvliet & Wilgendonk (39%). Het aandeel ‘geschikt te maken woningen’ is het laagst in Westpolder (27%).
- Niet-geschikte woningen staan voornamelijk in Molenvliet & Wilgendonk (52%). In Westpolder en Kraaihoek bestaat de voorraad voor 39% uit niet-geschikte woningen. In Middenpolder & Oosteind is dat het laagst met 25%.¹⁴

Nieuwbouw

We moeten woningen bouwen die aansluiten bij de wensen en behoeften van onze senioren. Comfort en gebruiksgemak zijn hierbij belangrijk. We richten ons hierbij op gelijkvloerse woningen (nultredenwoningen) en geclusterde woonvormen. Meer nultredenwoningen en geclusterde woningen maken het makkelijker zelfstandig te blijven wonen. Ook kan het zorgen voor uitstel/afstel van overgang naar het verpleeghuis.

We willen ruimte bieden aan vernieuwende woonconcepten die niet alleen voldoen aan de primaire behoefte van ‘een dak boven het hoofd’ maar meer kunnen bieden in de zin van welzijn, ondersteuning en zorg¹⁵. Zoals bijvoorbeeld hofjeswonen, meergeneratie- woningen

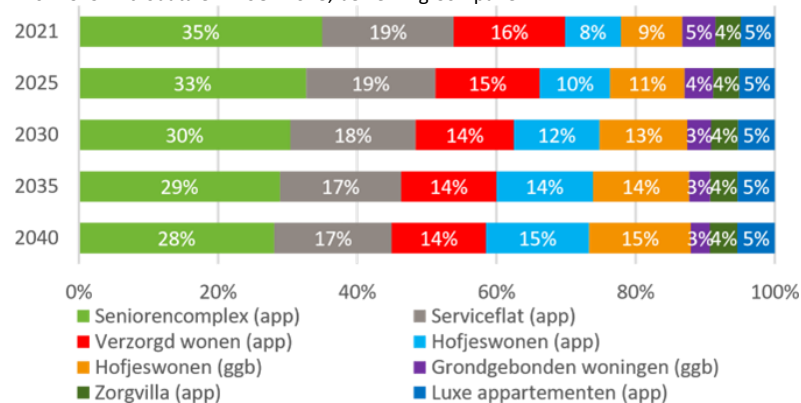
¹⁴ Companen, huisvestingsopgave ouderen gemeente Papendrecht, november 2021

¹⁵ Overeenkomstig Woonplan 2020-2030

en wooncomplexen bestaande uit de 'magic-mix' (mengen van verschillende doelgroepen). Gelet op het uitgangspunt 'de senior bestaat niet', is het verstandig om met nieuwe woonconcepten variatie toe te voegen aan de woningvoorraad. En in te spelen op de behoefte om samen te wonen. De inrichting van deze concepten vraagt aandacht. De toekomstige generatie senioren heeft in Papendrecht relatief gezien voornamelijk een lagere financiële positie, hetgeen de huurvraag verder zal aanwakkeren. Daarnaast komt er ook een meer vermogende generatie senioren aan. Het is belangrijk huurprijzen betaalbaar te houden en variatie te bieden in kooprijzen.

Figuur 3.5: Gewenste verdeling binnen geclusterd wonen, naar woonconcept (appartementen of grondgebonden woningen) en behoefte

Bron: CBS-microdata en WoON2018; bewerking Companen

Tabel 3.6. geeft de vraag naar woningen per woon-concept weer. We hanteren hierbij een bandbreedte, waarbij de ondergrens wordt bepaald door de totale behoefte aan geclusterd wonen volgens de basisvariant, en de bovengrens door de totale behoefte aan geclusterd wonen volgens de trendvariant.

Tabel 3.6: Verwachte vraag naar geclusterd wonen uitgesplitst naar woonconcept (2021 – 204; huishoudens; afgerond op 10 tal)

	2021	2025	2030	2035	2040
Seniorencomplex (app)	340	340 – 370	340 - 400	350 – 440	350 – 460
Serviceflat (app)	180	190 – 210	200 – 240	200 - 260	210 – 280
Verzorgd wonen (app)	160	160 - 170	160 - 180	170 – 210	170 – 220
Hofjeswonen (app)	80	110 – 110	140 – 160	160 - 200	170 – 240
Hofjeswonen (ggb)	80	110 – 120	140 – 170	170 – 210	180 – 250
Grondgebonden woningen (ggb)	50	50 – 50	50 – 50	40 – 50	30 – 50
Zorgvilla (app)*	40	40 – 40	40 – 50	50 – 60	50 – 60
Luxe appartementen*	50	60 - 70	60 - 70	70 – 80	70 - 90
Totaal	980	1.050-1.130	1.130-1.310	1.210-1.510	1.230-1.650

*Kan ook de verschijningsvorm aannemen van woonboerderijen. Bron: CBS-microdata en WoON2018; bewerking Companen.

Hofjeswonen zal aan populariteit winnen. De gemeente Papendrecht heeft een landelijk maar ook stedelijk karakter. Wij raden aan om ruimte te zoeken voor hofjes die bestaan uit grondgebonden woningen en ruimte te zoeken voor hofjes die bestaan uit appartementen. Belangrijk is om hierbij oog te houden voor de betaalbaarheid van de woningen. Beide vormen van de hofjes nodigt uit tot onderlinge ontmoeting, steun en een gevoel van veiligheid.

Doorstroming

Als senioren kunnen doorstromen naar een geschikte (nieuwe) woning, komen relatief grote woningen beschikbaar voor andere groepen die op zoek zijn naar een woning. We willen het aantrekkelijk voor senioren maken om te verhuizen als ze dat willen, zodat de doorstroming op gang komt¹⁶. Gebleken is dat de verhuizing van een ouder iemand gemiddeld tot drie verhuizingen leidt¹⁷.

Het vergroten van deze aantrekkelijkheid doen we door te bouwen voor senioren. Maar ook door hen te informeren over mogelijkheden en te ontzorgen. Sommige senioren zien erg op tegen het onderzoeken van de mogelijkheden, de verhuizing met alles wat daarbij komt kijken en het inrichten van het nieuwe huis. Het zou goed zijn als anderen met hen meedenken en hen taken (deels) uit handen nemen, waardoor zij de stap naar een passende woning kunnen overzien.

Onder senioren leven ook veel vragen over hun financiële positie. Een deel van hen weet niet goed wat er financieel mogelijk is. Voor veel senioren is verhuizen een grote stap met financiële impact. Wat gebeurt er met de overwaarde op mijn huis? Heb ik nog mogelijkheden om een hypotheek te krijgen of kan ik beter huren? Gaat mijn huur veranderen als ik naar een andere huurwoning verhuis? Een steeds groter deel van de senioren komt uit een koopwoning en wil ook steeds vaker doorstromen naar een koopwoning.

Woningen geschikt maken

Wanneer de woonsituatie ongeschikt is (geworden), kan iemand ervoor kiezen om te verhuizen of de huidige woning aan te passen. Deze besluitvorming is bij elke senior anders. Het hangt af allerlei factoren: de huidige woonsituatie, het opleidingsniveau, het inkomen, persoonlijke regievaardigheden, de aanwezigheid van een partner of mantelzorger(s) en het opgebouwde sociale netwerk in de buurt. Bij

een eventuele woningaanpassing in het kader van de Wmo zijn dit afwegingen die van belang zijn om te besluiten tot wel of niet aanpassen van de woning. Daarbij is ook van belang welke woning passender en beschikbaar is en in welke mate de betreffende inwoner (financiële) ondersteuning krijgt bij een mogelijke verhuizing. Voor huurwoningen is een samenspel en afstemming met op stapel staande onderhoudsingrepen, verbeterplannen en verduurzaming van belang daar hierin ook voor de senior verbeteringen uit kunnen voortkomen die de woning meer geschikt maken.

Geschikte leefomgeving

Zelfstandig (kunnen blijven) wonen is meer dan het hebben van een geschikte woning. De directe omgeving van de woning bepaalt mede het woongenot, het welzijn en de mogelijkheden om zelfstandig te kunnen blijven wonen. Een toegankelijke leefomgeving stimuleert senioren om te blijven bewegen, mensen te ontmoeten en nieuwe dingen te ontdekken zorgt dit voor minder verstandelijke en fysieke achteruitgang. Dit heeft een preventieve werking. De behoefte omtrent de omgeving valt uiteen in zowel de fysieke woonomgeving als de sociale woonomgeving. Beide zijn van belang om het zelfstandig wonen mogelijk te maken.

3.2 Ondersteuning van hulpbehoevende senioren

De vraag naar zorg stijgt sneller dan het aanbod. We leven langer en er zijn daardoor steeds meer senioren ten opzichte van het aantal werkenden. Ook het aantal chronisch zieken en mensen met meerdere aandoeningen neemt toe. In de zorg komen we handen tekort. Die tendens bestaat al langer, maar is sinds de coronacrisis extra zichtbaar.

¹⁶ Is overeenkomstig Woonplan 2020-2030

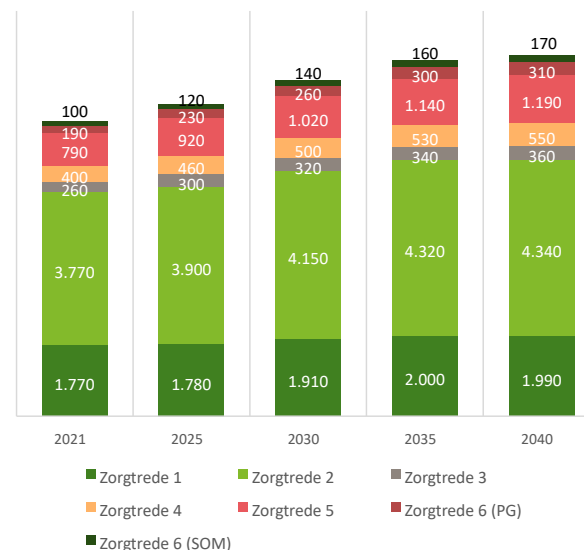
¹⁷ Programma Wonen en zorg voor ouderen van Volkshuisvesting en Ruimtelijke ordening, november 2022

In alle zorgsectoren zien we nu de spanning tussen vraag en aanbod toenemen. De druk op de eerste lijn, waar je zonder verwijzing heen kan, is buitengewoon hoog. In de geestelijke gezondheidszorg en de medisch-specialistische zorg bestaan voor meerdere behandelingen lange wachttijden, er zijn tekorten aan zorgprofessionals en door piekbelasting en volle verpleegafdelingen moeten spoedeisende-hulpafdelingen steeds vaker tijdelijk sluiten. Ook gemeenten ervaren grote uitdagingen in het bieden van passende ondersteuning aan inwoners op grond van de Wmo. Deze problemen hebben als gevolg dat zorgprofessionals overbelast raken wat kan leiden tot uitval van mensen die heel belangrijk zijn voor het functioneren van onze maatschappij. Daarnaast krijgen zorgbehoevenden niet altijd (tijdig) de zorg en ondersteuning die ze nodig hebben. Dat heeft negatieve invloed op hun kwaliteit van leven, hun functioneren en het meedoen in de maatschappij.

De houdbaarheid van onze zorg staat onder druk. Om daarin te voorzien zou in 2040 1 op de 4 werknemers in de zorg moeten werken en zouden we 19-21% van ons inkomen aan zorg moeten besteden¹⁸. Dat is niet realistisch en bovendien niet wenselijk. We hebben als samenleving nog andere grote uitdagingen die noodzakelijke voorwaarden vormen voor het welzijn van iedereen in Nederland en waar (veel) mensen en middelen voor nodig zijn: klimaat, veiligheid, onderwijs, wonen, enzovoort. We zullen dus met minder meer mensen aan de zorgvraag moeten voldoen¹⁹.

Onderzoeksbureau Companen heeft voor Papendrecht de verwachte toename onderzocht op basis van het zorgtredenmodel van de Nederlandse Zorgautoriteit richting 2040.

Figuur 3.7. Prognose zorgvraag ouderen in Papendrecht naar zorgtrede (in personen)

Bron: VGZ Zorgkantoor, NZa Monitor Zorg voor ouderen, bevolkingsprognose Papendrecht en bewerking Companen.

In bovenstaande tabel zijn alle Nederlandse senioren (65-plus) ingedeeld in één van de treden op basis van de aard en mate van hun zorggebruik. De indeling gebeurt op basis van de zwaarste zorgvorm die senioren in het afgelopen half jaar ontvingen:

- Vitale senioren zitten in zorgtrede 1. Zij wonen zelfstandig en gaan slechts af en toe naar de huisarts of de apotheek voor medicatie. Zorgtrede 2 omvat zelfstandig thuiswonende senioren

¹⁸ Rapport 'Kiezen voor houdbare zorg' van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, 2021

¹⁹ Programma Wonen, Ondersteuning en Zorg voor Ouderen (WOZO), ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2022.

die gebruik maken van medisch-specialistische zorg vanwege een acute zorgvraag, chronische ziekte of specialistische geestelijke gezondheidszorg. In zorgtrede 3 vallen senioren die gebruik maken van de Wmo. Daarmee hebben zij een lichte mate van afhankelijkheid van zorg of ondersteuning. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om hulpmiddelen, woningaanpassingen, huishoudelijke hulp of dagbesteding. Bij zorgtrede 4 is tijdens de afgelopen zes maanden tijdelijk (niet meer dan 3 maanden) gebruik gemaakt van professionele zorg: persoonlijke verzorging en kernverpleging uit de Zvw of mpt/pgb uit de Wlz, of revalidatiezorg, eerstelijnsverblijf (bijvoorbeeld een zorghotel) of Wmo- zorg/ondersteuning. In zorgtrede 5 maakt de senior structureel (langer dan 3 maanden) gebruik van de zorg die onder zorgtrede 4 is beschreven. In zorgtrede 6 zitten senioren die zijn opgenomen in een intramurale instelling of die een volledig pakket thuis ontvangen via de Wlz.

Kortom we verwachten een toename van de zorgvraag. Dat brengt grote uitdagingen met zich mee: hoe gaan we antwoord geven op deze toenemende zorgvragen? Kijkend naar huisvesting in relatie tot de zorgtrede: hoe hoger de zorgtrede, hoe groter de kans dat een senior ervoor kiest om in een geclusterde woonvorm te gaan wonen. Daarnaast zijn er meer woningen nodig waar in de thuissituatie 24-uurszorg geleverd kan worden. In de ontwikkelingen gaan we hier verder op in.

4. Visie en ontwikkellijnen

In de eerste hoofdstukken van deze visie heeft u kunnen lezen met welke ontwikkelingen we te maken krijgen als het gaat om ouder worden in Papendrecht. En wat de opgave is waar we voor staan. De volgende vraag is, welke stappen moeten we zetten, om te zorgen dat onze senioren aangenaam, vitaal en zo zelfstandig mogelijk ouder kunnen worden? Waar willen we naar toe en hoe gaan we daar komen?

De stip

In gedachten zie ik oma. Ze hoort tot de groep 75+. Is af en toe wat vergeetachtig, maar nog redelijk vitaal. Ze woont al lang in haar appartement in haar wijk. Dat lukt nog steeds, gelukkig! Wel dankzij extra ondersteuning. Over de toekomst maakt ze zich geen zorgen. Als ze meer (professionele) zorg nodig heeft dan spannen de woningcorporatie en de zorginstantie zich in om dat in deze woning te bieden. En anders in een aangepaste woning in haar eigen buurt.

Oma zit aan tafel. Het is 25 juni 2030. Ze is net wakker door de slimme “dagritme” klok, die haar door de dag heen helpt. Ze neemt haar medicatie in, onder toezien oog van de zorgmedewerkster die met oma beeld belt. Dochter komt binnen met een pan soep. Wat is het toch fijn dat zij nu vlakbij haar moeder woont. Mogelijk gemaakt door de woningcorporatie die mantelzorgers echt steunt. Het is fijn dat de corporatie zo mee denkt. Nu kan ze vaker eventjes binnenlopen. Zij kan de zorgmedewerkster gelijk even vragen naar de mogelijke afbouw van de medicatie van moeder. Aanvankelijk wist de dochter niet dat ze mantelzorger was. Ze kwam daar achter door een test van Sterk Papendrecht in te vullen. Nu woont ze regelmatig de Mantelzorgsalons bij. Ze vindt het een geruststellende gedachte dat ze altijd bij Sterk Papendrecht terecht kan voor informatie en advies.

De buurman komt aardbeien brengen. Zelf geteeld, in de buurtmoestuin. Oma heeft meer leuke burens, leuke gezinnen ook met kinderen. Dat houdt haar jong. Ze zijn ook niet te beroerd om af en toe een boodschap voor haar mee te nemen. Ze komen het zelfs vragen.

Nu snel eten, want vanmiddag gaat oma naar de bijeenkomst over valpreventie. Hopelijk zijn de valsensoren die onlangs in haar woning zijn aangebracht nooit nodig en komt er geen enkele melding bij de zorgcentrale van de zorginstelling. De bijeenkomst is in de ontmoetingsruimte die speciaal voor de buurt is ingericht. Nuttig, maar vooral ook gezellig om weer bewoners uit de buurt te spreken en nieuwtjes uit te wisselen. Iedereen maakt er gebruik van. Gisteren vierden Jan en Emma er de verjaardag van hun tweeling.

Achter haar rollator loopt oma naar het ‘buurthuis’. Heerlijk om buiten te zijn. De afstand is niet ver, maar toch gaat oma even op het bankje zitten. Om te genieten van het prachtige parkje en om terug te zwaaien naar de buurtkinderen die samen aan het voetballen zijn. Oma denkt terug aan vroeger en vindt het fijn dat dat wat vroeger gewoon was, hier in de buurt ook aandacht heeft. Ja, ze is gelukkig met deze plek.... Hier wil ze nog heel lang wonen!

4.1 Uitgangspunten

Bovenstaand toekomstbeeld schetst een mooi beeld van hoe iemand gezond en actief ouder kan worden. De invulling hiervan is echter voor iedere oudere inwoner anders. De gemeente stelt samen met de betrokken organisaties een algemeen toekomstbeeld met betrekking tot senioren en hun netwerk met daarbij alle inwoners en organisaties die hierbij betrokken zijn. Het zal af en toe zoeken en

pionieren zijn hoe we de weg naar het toekomstbeeld toe gaan invullen. Daarbij zijn we vasthoudend in ons doel, maar wendbaar en flexibel op de weg daarnaar toe. Dit om in te kunnen spelen op ontwikkelingen, veranderingen en ervaringen van onszelf of anderen.

Bij het vormen van het toekomstbeeld zijn we uitgegaan van vier uitgangspunten. Deze uitgangspunten gebruiken we ook om de weg af te leggen naar het toekomstbeeld toe. Hieronder staan de uitgangspunten toegelicht.

'De senior' bestaat niet

'De senior' bestaat niet. Er zijn verschillende 'groepen' senioren en de behoefte van senioren is niet gelijk. Naast gezondheidsverschillen, zijn er ook grote verschillen in (financiële) draagkracht, verschillen in afkomst, verschillen die bepaald worden door een zwak of sterk netwerk of verschillen die bepaald worden door de sociaal economische status van senioren. Daarnaast moeten we ons beseffen dat de senior van nu niet de senior van de toekomst is. Een diverse aanpak is daarom noodzakelijk. Wat zij wel gemeen hebben is dat iedereen oud wil worden, maar niemand oud wil zijn.

Senioren mogen 'op eigen wijze ouder worden': zo lang mogelijk zelf regie voeren en zoveel mogelijk keuzevrijheid

Senioren zijn in staat om zelf de regie te hebben en leiden met hun netwerk hun leven, passend bij hun cultuur en gewoontes.

Senioren zijn zelf verantwoordelijk voor 'een goede oude dag'. Waar nodig is er een vangnet.

We verwachten van senioren dat ze zoveel als mogelijk zelf verantwoordelijkheid nemen voor de wijze waarop zij wonen, hun sociale contacten onderhouden en hun welzijn en gezondheid op peil houden. Veel senioren willen dat ook: eigen regie hebben en invulling geven aan hun eigen leven. En gelukkig kan een groot gedeelte van de senioren veel zelf of met hulp van hun eigen netwerk. En waar senioren dat niet zelf kunnen hebben we als maatschappij en overheid een taak.

Organisaties werken met elkaar samen ten behoeve van de senior en in samenwerking met diens netwerk.

Als een senior zorg of ondersteuning nodig heeft, wordt eerst gekeken naar wat nodig is om zelf te blijven functioneren en regie op het leven te houden. Voor de ene senior gaat dit gemakkelijker dan de andere. Niet alle senioren zijn echter fit, vitaal en hebben een ondersteunend netwerk om zich heen.

Senioren zijn niet per definitie 'kwetsbaar'. Er is ook sprake van 'zilveren kracht'

Senioren zijn belangrijk in onze samenleving. Zij hebben levenservaring en wijsheid. Het is van belang dat zij dat kunnen overdragen aan de jongere generaties door bijvoorbeeld te fungeren als opleider, mentor, oppas en vrijwilliger.

Een mooi voorbeeld is 'Ouderen voor ouderen': Informele zorg kan de formele zorg vervangen door senioren die fit zijn te vragen om 'zorgsenior' te worden. Vooral voor een laag niveau van zorg – zoals eten bereiden, boodschappen doen, aandacht geven, activiteiten regelen of huishoudelijke taken op zich nemen – kan de formele zorg voor een groot deel worden vervangen door informele zorg. Maar ook voor senioren met zwaardere zorg kan de hulp van informele zorg zeer welkom zijn.

4.2 Onze ambities

Allereerst horen wij met ons allen te zorgen voor een samenleving waar (toekomstige) senioren waardig oud kunnen worden, waarin zij zelf de regie hebben en met hun netwerk het leven kunnen leiden waarin zij zich prettig voelen. Waar we samen leven en waar we elkaar helpen wanneer de ander dat nodig heeft.

Voor de senioren in onze samenleving streven we de volgende ambities na:

- Senioren zijn tevreden over hun woonsituatie inclusief hun woonomgeving;
- Senioren wonen en leven zo lang mogelijk zelfstandig in hun eigen wijk of in de wijk van hun keuze, ook als ze een zorgvraag hebben;
- Familieleden, bekenden en inwoners helpen senioren waar nodig en mogelijk. Indien nodig worden zij daarbij ondersteund;
- Senioren maken onderdeel uit van een netwerk. Dit leidt onder andere tot meer veerkracht, meer levensgeluk en minder eenzaamheid;
- Als senioren 24 uurszorg nodig hebben, kan dat vaak in hun eigen huis mits er een team van naasten, vrijwilligers en professionele zorg is of anders in een verpleeghuis in Papendrecht.

4.3 De ontwikkellijnen

Om de ambities en de stip op de horizon te bereiken gaan we uit van de volgende vier ontwikkellijnen die we hierna verder uitwerken:

1. Voldoende geschikte woningen;
2. Een geschikte leefomgeving voor senioren: inrichting openbare ruimte en voorzieningen in de nabijheid;
3. Vitale zelfredzame senioren zowel geestelijk als fysiek: preventie en welzijn;
4. Passende ondersteuning.

4.4 Ontwikkellijn 1: Voldoende geschikte woningen

Het is duidelijk dat Papendrecht een opgave heeft waar het gaat om een geschikte en gevarieerde woningvoorraad voor senioren nu en in de toekomst (zie hoofdstuk 3.1). Om dit te realiseren is inzet noodzakelijk op een samenspel van de hieronder benoemde factoren.

4.4.1 Algemeen

- *Bewustwording*: We stimuleren dat mensen zich voorbereiden op het ouder worden. Kijkend naar passend wonen willen we dat 65'ers zich afvragen welke woonvorm en woonomgeving het beste bij hen past gelet op het ouder worden. En zich daarbij de vraag stellen of dat in de huidige woning (eventueel met aanpassingen) en in de huidige leefomgeving kan. Of dat verhuizen naar een geschikte woning en leefomgeving beter is.
- *Mantelzorgondersteuning*: We ondersteunen zoveel als mogelijk mantelzorgers die een senior in huis/op hun perceel willen huisvesten (of andersom) om intensieve mantelzorg te kunnen verlenen. Bijvoorbeeld door het toestaan van woningsplitsing, verbouwing, plaatsen mantelzorgunit, mogelijkheid om woningen te koppelen/ woningruil bij sociale huur.
- *Gevarieerd woningaanbod*: Als gemeente streven we naar een gevarieerd woningaanbod waarbij iedere inwoner de mogelijkheid krijgt om te verhuizen, liefst ook binnen de eigen wijk.
- *Geen uitbreiding van het aantal intramurale verpleeghuisplekken in Papendrecht*. Omdat dit niet in de landelijke planning zit focussen we ons in de komende periode op geclusterd wonen. Mensen die zorg nodig hebben kunnen daar met een volledig pakket thuis o.g.v. de Wlz blijven wonen.

4.4.2 Doorstroming

Als senioren kunnen doorstromen naar een geschikte (nieuwe) woning, komen relatief grote woningen beschikbaar voor andere

groepen die op zoek zijn naar een woning. We willen het aantrekkelijk voor senioren maken om te verhuizen als ze dat willen, zodat de doorstroming op gang komt. Gebleken is dat de verhuizing van een ouder iemand gemiddeld tot drie verhuizingen leidt. Daarvoor hebben we vijf verschillende categorieën van interventies die we kunnen inzetten:

1. **Passend aanbod:** Geschikt aanbod voor senioren, gevarieerd en betaalbaar.
2. **Op weg helpen:** Informeren en adviseren over bijvoorbeeld woningaanbod en financiën.
3. **Ontzorgen:** Taken uit handen nemen als familie en/of bekenden dat niet kunnen, bijv. onderzoeken van verhuismogelijkheden of helpen rondom de verhuizing.
4. **Prijsprikkel:** Bijvoorbeeld door verhuizen met behoud van huur, huurgewenning, vergoeding voor verhuiskosten aan minima of door verduurzaming/isolatie lagere energielasten.
5. **Voorrang:** Voorrang geven aan senioren die geschikt gaan wonen als zij een schaarse woning achterlaten en/of een bepaald type woning achterlaten

4.4.3 Woningen geschikt maken

- **Preventief handelen:** Wij willen de oudere woningeigenaar stimuleren om (preventief) maatregelen te treffen. Dit door hen bewust te maken van het belang om te wonen in een voor senioren geschikt en veilig huis. En inzicht te geven in het beschikbare aanbod van producten en diensten (via bijv. een Woonplan).
- **Seniorenplus label:** Alle gelabelde sociale huur wooncomplexen bestemd voor senioren zijn geschikt om daar als senior zelfstandig te wonen en thuiszorg te ontvangen en beschikken over het seniorenplus label.
- **Gemeenschappelijke stalling:** Bewoners van bestaande wooncomplexen moeten de mogelijkheid hebben om op een veilige manier dichtbij scootmobielen en elektrische fietsen te stallen en op te laden. Momenteel vindt een inventarisatie plaats om te kijken of dit ook bij andere dan seniorenwooncomplexen

mogelijk is.

- **Woningaanpassing koopwoningen:** We onderzoeken de mogelijkheden om naast voorlichting woningeigenaren ook financieel te ondersteunen bij woningaanpassingen.

4.4.4 Nieuwbouw

Door de vergrijzing stevent Papendrecht momenteel al op een tekort aan woningen voor ouderen af. Het bouwen van meer levensloopbestendige woningen kan bevorderen dat ouderen doorstromen uit hun huidige gezinswoning. Hoewel we er ook rekening mee moeten houden dat ouderen van elders naar de gemeente trekken, wat de vergrijzing zou versterken. We moeten woningen bouwen die aansluiten bij de wensen en behoeften van onze ouderen. Comfort, gebruiksgemak en veiligheid zijn hierbij belangrijk. We richten ons hierbij op gelijkvloerse woningen (nultredenwoningen) en geclusterde woonvormen. Deze maken het makkelijker zelfstandig te blijven wonen. Ook kan het zorgen voor uitstel/afstel van overgang naar het verpleeghuis.

- **Woonwensen:** De woningen beantwoorden aan de wensen van de senioren en aan eisen die helpen om de veiligheid te vergroten. Dit betekent dat zij onder meer gelijkvloers zijn zonder drempels, de ruimte geschikt is voor hulpmiddelen zoals rollators en elektrische vervoersmiddelen veilig kunnen worden gestald. Ook is er ruimte die uitnodigt voor sociale contacten om eenzaamheid tegen te gaan.
- **Rolstoeltoegankelijk:** Op basis van (schaarse) landelijke data weten we dat ca 1% van alle huishoudens een bewoner heeft die gebruik maakt van een rolstoel. Dit houdt in dat 1% van alle woningen rolstoelgeschikt zou moeten zijn. Dit vraagt om uitbreiding van het aantal rolstoeltoegankelijke sociale huurwoningen.
- **Vernieuwende woonconcepten:** We bieden ruimte aan vernieuwende woonconcepten zoals hofjeswonen, meergeneratiewoningen en wooncomplexen bestaande uit de

'magic-mix'; een mengvorm van verschillende doelgroepen die naar elkaar kunnen omzien. Hierbij kijken we ook naar de mogelijkheden van intergenerationele buurten. Dat houdt in dat bij geclusterde woonvormen alleen bestemd voor ouderen het complex moet staan in een omgeving waar voldoende mensen onder de 65 jaar wonen. Ontmoeting tussen jong en oud wordt hiermee aangemoedigd. Dit leidt tot verbeterde sociale cohesie, minder eenzaamheid, meer samenredzaamheid en het verhoogt de gezondheid en het welzijn van ouderen. Bij een aantal geclusterde woningen moet ook de mogelijkheid aanwezig zijn om daarin te wonen met een zeer zware zorgvraag waarvoor men anders naar een verzorgingshuis zou moeten.

- **Betaalbaar:** We houden er rekening mee dat er een vermogende generatie ouderen aankomt maar ook mensen die minder inkomen hebben. We sluiten ons aan bij de regionale woonvisie als gaat om de definitie van betaalbaarheid. We zorgen voor betaalbare huurprijzen en bieden variatie in kooprijzen.

4.5 Ontwikkellijn 2: Een geschikte leefomgeving voor senioren

Zelfstandig (kunnen blijven) wonen is meer dan het hebben van een geschikte woning. De directe omgeving van de woning bepaalt mede het woongenot, het welzijn en de mogelijkheden om zelfstandig te kunnen blijven wonen (zelfredzaamheid). Wanneer de leefomgeving senioren stimuleert om te blijven bewegen, mensen te ontmoeten en nieuwe dingen te ontdekken zorgt dit voor minder cognitieve en fysieke achteruitgang. Dit heeft een preventieve werking met als resultaat vitale senioren. Om dit te realiseren gaan we uit van de hierna omschreven ontwikkelpunten.

4.5.1 Beweegvriendelijke leefomgeving en ontmoeting

- **Bewegen;** Papendrecht gaat uit van een beweegvriendelijke leefomgeving. In een beweegvriendelijke leefomgeving worden mensen gefaciliteerd, gestimuleerd en uitgedaagd om te

bewegen, te spelen en te sporten.

De beweegvriendelijke omgeving is een onderdeel van de gezonde leefomgeving. Bij de inrichting van een beweegvriendelijke omgeving houden we rekening met de specifieke behoeftes van senioren.²⁰

- **Ontmoeten:** Als het gaat om ontmoeting dan stimuleren we dat inwoners zoveel mogelijk deelnemen aan bestaande activiteiten. En/of zelf initiatieven nemen om elkaar te ontmoeten en activiteiten te organiseren. Waar nodig en mogelijk faciliteren we dat met een ruimte, (opstart)budget of een ondersteuner. Uitgangspunt is wel dat we ontmoeting stimuleren en aanjagen, maar het organiseren van activiteiten zoveel mogelijk aan inwoners/vrijwilligers overlaten. Dat kan ook een groeimodel zijn: gaandeweg laat de ondersteuner meer over aan de groep inwoners/vrijwilligers.
- **Ontmoetingsaanbod:** Er zijn behoorlijk veel ontmoetingsmogelijkheden, maar er is ook veel onbekendheid bij inwoners met het aanbod. Er is vooral voorlichting nodig die oudere inwoners weet te bereiken.

4.5.2 Toegankelijkheid

- **Begaanbaar en veilig:** Om er voor te zorgen dat senioren zelfstandig ergens naar toe kunnen is het van belang dat wandelen ook fietspaden goed begaanbaar zijn (geen ongelijke tegels e.d.). En dat er veilige en koele looproutes met overzichtelijke oversteekpaden zijn naar belangrijke voorzieningen voor senioren.
- **Bankjes:** op belangrijke looproutes, maar ook in parken, is het van belang dat daar bankjes staan waarop senioren kunnen plaatsnemen (goede hoogte, op goede afstand van elkaar en met een goede grip voor senioren).

²⁰ In het nog vast te stellen Mobiliteitsplan Papendrecht wordt de ruimtelijke inpassing van mobiliteit via het zogenoemde STOMP-principe beschreven. STOMP staat daarbij voor Stappen/lopen, Trappen/fietsen, Openbaar vervoer, Mobility as a Service en Privéauto,

4.5.3 Bereikbaarheid

Het is belangrijk dat mensen kunnen komen op plekken die voor hen van belang zijn. Hiervoor zijn verschillende mogelijkheden. Mede afhankelijk van de mogelijkheden van de persoon zelf kan hierbij gedacht worden aan lopen, de fiets, scootmobiel, rolstoel, een (deel)auto, (regio)taxi, het openbaar vervoer en vervoer door vrijwilligers.

- **Openbaar vervoer:** het is van belang dat waar veel senioren wonen openbaar vervoer in de nabijheid aanwezig is en dat zij daarmee naar belangrijke voorzieningen kunnen (huisarts, winkels e.d.). Waarbij niet alleen de nabijheid maar ook goede toegankelijkheid een nadrukkelijke wens is.
- **Toegankelijke gebouwen:** binnen openbare gebouwen en voorzieningen moeten mensen die niet zo mobiel zijn zich kunnen verplaatsen en is er een (vrij) bereikbaar mindervalidetoilet.

4.5.4 Nabijheid van voorzieningen

De nabijheid van voorzieningen bepaalt ook de mate van zelfstandigheid van senioren. Aangezien voor de meeste senioren de mogelijkheden om auto te rijden en te fietsen op den duur verminderen, is de loopafstand tot de voorzieningen een belangrijke maatstaf voor een geschikte leefomgeving. Noodzakelijk voor senioren is in ieder geval dat een huisarts en een supermarkt door hen zelf te bezoeken zijn. Bij voorkeur zouden in de buurt ook andere winkels, de apotheek, het openbaar vervoer en een zorginstelling (met mogelijk iets van dagbesteding) aanwezig moeten zijn.

- **Loopafstand:** Het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) gebruikt in een onderzoek van 2019 een loopafstand van maximaal 500 meter over de weg als loopafstand die senioren met mobiliteitsbeperkingen kunnen overbruggen. Bij eventuele nieuwbouw van seniorenhuisvesting streven we ernaar dat er binnen een straal van 500 meter een huisarts, een supermarkt en een halte voor het openbaar vervoer aanwezig is.
- **Ontmoetingsmogelijkheden:** van belang is dat mensen elkaar kunnen ontmoeten. In de openbare ruimte stimuleren we dat door bankjes te plaatsen. Maar er zijn ook andere plekken waar men

elkaar kan ontmoeten. Belangrijk hierbij is een divers, laagdrempelig en vindbaar aanbod voor inwoners. En bij voorkeur ook door inwoners georganiseerd en dat deze gericht zijn op verbinding. Afhankelijk van de vraag en het aanbod is dit op meerdere plekken in Papendrecht of op één (bij voorkeur centrale) plek aanwezig.

4.5.5 Kwaliteit leefomgeving

Bij besluitvorming over gemeentelijk omgevingsplannen is het aan de gemeenten om ook gezondheidkundige kennis te betrekken om zo een gezonde leefomgeving te waarborgen voor haar bewoners. Voldoende groen met bankjes, speelgelegenheden voor de jeugd en veilige wandel- en fietspaden zijn in ieder geval basiselementen in de fysieke leefomgeving van de inwoners.

- **Verlichting:** het is vanzelfsprekend dat er voldoende verlichting is bij voet- en fietspaden en dat deze ook brandt.
- **Hitteplan:** Met de huidige klimaatveranderingen hebben we steeds meer te maken met periodes van extreme hitte. Als het heet is, is het belangrijk om meer aandacht te hebben voor mensen die niet goed voor zichzelf (kunnen) zorgen, zoals bijvoorbeeld senioren, mensen met een chronische aandoening of jonge kinderen. We maken een Papendrechts hitteplan dat voortvloeit uit het Nationaal Hitteplan. Met het Nationaal Hitteplan maakt het RIVM (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu) organisaties, professionals en vrijwilligers die zijn betrokken bij de zorgverlening aan senioren en chronisch zieken extra alert op het feit dat het voor langere periode warm wordt. Zo kunnen zij passende maatregelen nemen om mensen goed te verzorgen tijdens de hitteperiode en negatieve gezondheidseffecten beperken.
- **Schaduwrijke plekken en routes:** belangrijk in de openbare ruimte is dat wanneer het warm is dat er voldoende schaduw is. Streven is dat binnen een afstand van 300 meter van elke woning een openbare aantrekkelijke plek is. Dit is een plek van enkele honderden vierkante meters groot die voor minimaal in de helft

schaduw heeft. Deze plek is aantrekkelijk ingericht en heeft zit- en/of speelmogelijkheden.

4.5.6 Werken aan een zorgzame buurt

De ontwikkelijnen 1 en 2 komen samen in de ingrijpende meerjarige gebiedsontwikkeling waar Woonkracht10, samen met partners, mee aan de slag gaat in de wijk Kraaihoek. De daar aanwezige sociale huurwoningen zullen deels worden verduurzaamd en verbeterd en deels worden gesloopt waarna er woningen worden teruggebouwd.

De ontwikkeling vindt plaats binnen het concept Zorgzame Buurt; een gemengde woonwijk waar ruimte, oog en aandacht is voor elkaar. Waar iedereen naar tevredenheid kan wonen en leven met of zonder begeleiding: gezinnen, starters, ouderen en jongeren. Binnen de wijk is ruimte voor verschillende doelgroepen die met elkaar zorgdragen voor laagdrempelig ontmoeten en ontzorgen. Familie en vrienden wonen dicht bij hun naasten zodat oudere bewoners zo lang mogelijk thuis kunnen blijven wonen. Om dit alles te doen slagen is de betrokkenheid van de bestaande bewoners in de wijk van groot belang. Immers zij zullen straks met elkaar de zorgzame buurt moeten dragen.

4.6 Ontwikkellijn 3: Vitale zelfredzame senioren zowel geestelijk als fysiek

Senioren willen net als anderen meedoen, zelfstandig blijven en eigen regie houden. Senioren willen deelnemen in de maatschappij en een rol blijven vervullen. Kortom senioren willen vitaal en zelfredzaam zijn en blijven. Dit is een goede ontwikkeling als we kijken naar het toenemende personeelstekort en de stijgende zorgkosten.

Senioren zijn vitaler oud dan vroeger, maar verlies aan functies is helaas voor veel senioren onvermijdelijk. Het hoort bij het leven. Met daarbij het gegeven dat de ene senior langer vitaal en zelfredzaam blijft dan de ander. En dat dit niet (volledig) beïnvloedbaar is. Desondanks streven we wel naar vitale zelfredzame senioren, maar zijn we ons ervan bewust dat dit niet voor iedere senior geldt.

4.6.1 Een gezonde leefstijl

Een gezonde leefstijl heeft een positieve invloed op vitaliteit. Het gaat dan vooral om gezonde en voldoende voeding, voldoende bewegen en het stimuleren van hersengezondheid/mentale fitheid.

- **Voorlichting:** Het is belangrijk om in te zetten op goede voorlichting over het belang van een gezonde leefstijl, hoe je dat kan bereiken en wie/wat je daarbij kan helpen.
- **Behoeft en interesse:** Het is van belang om aan te sluiten bij de behoefte en interesse van senioren.
- **Agenderen:** We dragen bij aan de agendering van gezonde voeding en ondervoeding bij senioren. Ondervoeding wordt vroegtijdig gesignaleerd door professionals (Integraal zorgakkoord).

4.6.2 Onderdeel uitmaken van een netwerk

- **Netwerk stimuleren:** We stimuleren dat inwoners een netwerk van familie, vrienden en bekenden hebben. Dit doen we op verschillende manieren: sport/bewegen/cultuur als middel voor ontmoeting in te zetten, een laagdrempelig gevarieerd aanbod van ontmoetingsmogelijkheden, als gemeente meedoen aan Eén tegen eenzaamheid, professionals maken inwoners er bewust van en stimuleren hen contacten met anderen aan te gaan.

4.6.3 Zingeving: zinvolle invulling van de dag

Zingeving gaat over wat je leven zin geeft. Het gaat over de betekenis die we aan gebeurtenissen geven. Wat je leven echt de moeite waard maakt. Er zijn verschillende soorten zingeving. Het gaat onder meer om het idee dat senioren het gevoel hebben nog te kunnen bijdragen aan de maatschappij. Oudere mensen dit gevoel geven kan door een zinvolle daginvulling aan te bieden.

- **Zinvolle daginvulling:** we bereiken senioren door hen aan te spreken op hun passie of hun werkverleden en moedigen ze aan mee te doen.

4.6.4 Benutten van de zilveren kracht

Iets meer dan de helft van de senioren doet (bijna) nooit vrijwilligerswerk. Hier liggen kansen voor zowel de senior zelf als voor de samenleving. Immers hun ervaring en kennis kan tot nut zijn van anderen en zij blijven zo deel uitmaken van de maatschappij.

- **Activeren:** We willen meer senioren verleiden om zich als vrijwilliger in te zetten binnen allerlei verenigingen en/of activiteiten die plaatsvinden. Werkgevers worden aangezet om daar waar mogelijk zogenaamde seniorenbanen te creëren.

4.6.5 Digitale vaardigheden, domotica en digitale zorg

We willen dat de ondersteunings- en zorgvraag zoveel mogelijk digitaal wordt verleend en waar het kan wordt ingezet op arbeidsbesparende innovaties. Digitale technologieën helpen senioren hun zelfstandigheid te behouden en hun kwaliteit van leven te bevorderen. Wanneer zij gewend zijn aan deze technologieën ervaren zij een vergelijkbare of verhoogde kwaliteit van leven door de inzet van digitale zorg en ondersteuning.

- **Digitale vaardigheid:** Inzet op digitale vaardigheden is van belang voor de senior zelf (zelfredzaamheid) en van belang voor de samenleving (geen/minder personele inzet en lagere kosten).
- **Bewustwording:** We helpen senioren bewust te worden van de mogelijkheden die domotica en digitale zorg hen kunnen bieden. Zowel ten behoeve van de senior zelf (zelfredzaamheid/langer zelfstandig wonen, comfort en fun) en de samenleving (geen/minder personele inzet en lagere kosten).

4.6.6 Valpreventie

Elke 5 minuten belandt een 65-plusser op de Spoedeisende Hulp na een valongeval. Dit is slechts 10% van het totaal aantal valongevallen van senioren. De gevolgen van een val zijn enorm, zowel in persoonlijk leed als maatschappelijke zorgkosten. Een valongeval heeft veel impact op de zelfredzaamheid van senioren, het langer thuis kunnen wonen en de kwaliteit van leven.

Met een integrale laagdrempelige aanpak valpreventie proberen we het aantal valongevallen te verminderen.

- **Informereren:** We willen senioren bereiken met informatie over valpreventie en hen het belang daarvan in te laten zien;
- **Verhoogd valrisico:** We lichten mantelzorgers voor over het als mantelzorger ondersteunen van senioren met een verhoogd valrisico;
- **Aanbieden:** We bieden erkende beweeg interventies met een laagdrempelige toegang. Zowel voor in huis als voor voorkomen van fietsongevallen. Waar mogelijk leiden we senioren, na de interventie, toe naar bestaand sport- en beweegaanbod.

4.7. Ontwikkellijn 4: Passende ondersteuning

Passende zorg is zicht hebben op de effectiviteit van de geboden zorg zodat (informele) zorgverleners kunnen doen wat senioren willen en nodig hebben.

Bij het bieden van ondersteuning is het belangrijk om uit te gaan van hetgeen senioren willen, nodig hebben maar ook nog zelf kunnen (persoonsgericht). Wat passend is, kunnen de senioren, mantelzorgers en betaalde zorgverleners op basis van goede kennis het beste samen bepalen. Er is sprake van een brede intake (onderzoek), waarbij integraal gekeken wordt wat mensen nodig hebben maar vooral ook wat mensen zelf willen, kunnen en beschikbaar is. Bij complexe vraagstukken werken huisartsen en wijkverpleegkundigen samen met de specialist ouderengeneeskunde of de verpleegkundig specialist. Steeds gericht op welbevinden.

We kijken naar elkaar om en iedereen pakt hierin een verantwoordelijkheid zodra iemand zorg of ondersteuning nodig heeft: van burens en naasten tot de overheid en private partijen (=samenredzaamheid).

Voor inwoners die ondersteuning nodig hebben van anderen dan hun netwerk, is dit zo dichtbij mogelijk georganiseerd. Senioren en hun netwerk kunnen laagdrempelig bij Sterk Papendrecht terecht voor informatie en advies. Sterk Papendrecht maakt hen wegwijs in het enorm uitgebreide aanbod van ondersteuning. Daarbij biedt Sterk Papendrecht ook zelf bepaalde vormen van ondersteuning aan.

We hebben in het bijzonder oog voor de meest kwetsbare senioren. Ook wanneer senioren intramuraal wonen, blijft de verbinding met de samenleving belangrijk.

4.7.1 Reablement (herstelgerichte ondersteuning en zorg)

Dit concept gaat uit van het onafhankelijk maken van senioren van de ondersteuning en zorg. Dit door hen te leren (weer) zichzelf te helpen. Het toepassen van dit principe vraagt iets van senioren zelf, maar ook van professionals (nl. een andere kijk op ondersteuning en zorg). Reablement wordt ingezet om de zelfredzaamheid te bevorderen en daarmee een ondersteunings- en/of zorgvraag te verminderen maar ook als preventieve maatregel om een zorgvraag te voorkomen.

- **Aansluiten:** Waar nu nog vaak veel uit de handen van senioren wordt genomen als zij in zorg komen, gaan ondersteuning en zorg meer aansluiten bij wat zij (en hun omgeving) willen en kunnen. De inzet van de Wmo-consulenten sluit hierop aan waarbij de intake meer het karakter van een zelfzorggesprek krijgt.

4.7.2 Sterke basiszorg voor senioren (Integraal zorgakkoord)

Sterke en doeltreffende basiszorg zorgt ervoor dat senioren zorg en behandeling krijgen die bijdragen aan gezondheid en kwaliteit van leven. Van zorgprofessionals die met plezier hun werk doen. Senioren zijn gebaat bij aanspreekbare en herkenbare organisaties die zowel de planbare als de niet planbare zorg kunnen leveren.

- **Samenwerking:** We bevorderen de samenwerking voor senioren binnen de basiszorg: tussen medisch en sociaal domein en tussen Zvw en Wlz. We zetten daarbij de mogelijkheden en middelen in die we als gemeente hebben binnen het Integraal zorgakkoord (IZA).
- **Bevorderen:** Er zijn goede voorbeelden waar het medisch domein (zorgprofessionals) en Wmo-consulenten samenwerken om te bepalen wat iemand aan ondersteuning én zorg nodig heeft. We zullen dit op grotere schaal bevorderen en nog verder inzetten op samenwerking zorg en sociaal domein, bijvoorbeeld met welzijn op recept.

4.7.3 De inzet van informele zorg (mantelzorgers en vrijwilligers)

Mantelzorgers en zorgvrijwilligers zijn keihard nodig bij het leveren van zorg en ondersteuning aan onze senioren. Zo kunnen we senioren een zo aangenaam mogelijke 'oude dag' geven, (toenemende) personeelstekort voorkomen en de zorg betaalbaar houden. Er zal een (nog) groter beroep gedaan gaan worden op het familie- en sociale netwerk om basale zorgtaken op te pakken. Mogelijk kunnen daar domein overstijgende samenwerkingen en het inzetten van een zorgarrangeur ondersteunend bij zijn.

- **Waarderen:** We waarderen mantelzorgers en vrijwilligers. Ze voelen zich gezien.
- **Mantelzorgers:** Waar nodig ondersteunen we mantelzorgers bij hun zorgtaken. Denk hierbij aan het geven van informatie & advies, het bieden van praktische en emotionele ondersteuning, respijtzorg of uitbreiding mantelzorgcompliment.
- **Vrijwilligers:** We ondersteunen vrijwilligers door het geven van informatie en advies als er zaken zijn waar zij tegenaan lopen bij het verrichten van hun vrijwilligerswerk.

4.7.4 Voldoende zorgpersoneel

Wanneer de ondersteuningsvraag van de inwoner niet zelf of door informele ondersteuning kan worden opgelost wordt professionele ondersteuning/zorg ingezet.

- **Werken in de zorg** moet aantrekkelijker worden. Van werkgevers vraagt dit goed werkgeverschap. Daarbij gaat het zowel om het werven als behouden van personeel. Denk hierbij aan goede (financiële) waardering, goede (bij)scholing, meer zeggenschap van personeel, aanpak van de regeldruk.
- **Draagkracht:** Belangrijk is dat er een goede samenwerking is tussen formele en informele zorgverleners. Hierbij gaat het om het luisteren naar elkaar, kennis overdragen, afstemming van werkzaamheden (wie doet wat), goede bereikbaarheid en de draagkracht van de informele zorgverleners in de gaten houden.

4.7.5 Het inzetten van domotica en E-health

Senioren ervaren een vergelijkbare of verhoogde kwaliteit van leven door de inzet van digitale ondersteuning. Door hen te ondersteunen bij de inzet van slimme innovaties en technologie wordt hun kwaliteit van leven verder bevorderd. Belangrijkste uitdaging is het toegankelijk houden van de zorg.

- *Digitale aanvraag:* Ondersteunings- en/of zorgvragen worden zoveel mogelijk digitaal ingediend (WOZO).
- *Digitale ondersteuning:* Waar nodig en als het kan verlenen we ondersteuning zoveel mogelijk digitaal. Daarbij rekening houdend met de (on)mogelijkheden van de cliënt. We zetten in op werkbeparende technologieën en innovaties.
- *Ondersteuning van gebruik:* We ondersteunen senioren bij de inzet van slimme innovatie en technologie (aanleren digitale vaardigheden). We betrekken hierbij zorgorganisaties en de bibliotheek.

4.7.6 Bureaucratie verminderen/Minder administratieve lasten

We blijven ons ervoor inzetten om de bureaucratie in de zorg en de regeldruk bij zorgprofessionals aan te pakken. Dit is nodig ten behoeve van het werkplezier en het schaarse personeel in te kunnen zetten voor hun primaire taak (het leveren van zorg en ondersteuning). Daarnaast zorgt bureaucratie voor veel negatieve energie bij mantelzorgers waardoor de kans op overbelasting toeneemt.

- *Vereenvoudiging:* Daar waar mogelijk halen we dubbele registratiemomenten uit procedures en voorkomen we onnodige administratieve handelingen.

4.7.7 Een dementievriendelijke gemeente

Een dementievriendelijke gemeente zet zich actief in om mensen met dementie en hun mantelzorgers zo lang mogelijk mee te laten doen in de samenleving.

- *Een dementievriendelijke gemeente stimuleren:* Daarbij richten we ons op het vergroten van kennis, actieve

samenwerking tussen partijen, het stimuleren en ondersteunen van inwoners en organisaties die zich inzetten voor een dementievriendelijke gemeente en het ondersteunen van mensen met dementie en hun mantelzorgers.

- *Samen oud worden:* Onze inzet is dat echtparen, indien één van hen moet worden opgenomen in verband met dementie niet uit elkaar worden gehaald en dat zij samen in Papendrecht kunnen blijven wonen.

5. Het vervolg: actieagenda met fasering

Na vaststelling in de gemeenteraad van Papendrecht gaan we verder aan de slag met de partners waarmee we deze visie hebben opgeteld. Zij onderschrijven de maatschappelijke opgave, delen het gevoel van urgentie en zijn het eens over het toekomstperspectief en de nieuwe norm. We hebben de intentie om dit alles met hen samen uit te werken. Uiteraard zijn andere partijen welkom om zich gaandeweg aan te sluiten. Iedere partner draagt bij op een wijze die past bij haar/zijn te onderscheiden verantwoordelijkheid, ervaring en expertise

De ontwikkellijnen uit hoofdstuk 4 verwerken we in gezamenlijke actieagenda's waarin we een fasering aanbrengen in alle uit te voeren acties. Jaarlijks stellen we de agenda's bij, zijn continue alert op nieuwe ontwikkelingen en passen zo nodig de acties aan.

Bijlage 1: Relevante kaders

Kompas Sociaal Domein 2021-2024 gemeente Papendrecht

Een gezond, veilig, sterk, sociaal en inclusief Papendrecht, waar alle inwoners de ruimte hebben om mee te doen. We willen als gemeente senioren helpen om in hun vertrouwde omgeving zelfstandig oud te worden en een goede kwaliteit van leven te behouden. Dat houdt in dat er voldoende geschikte woningen moeten zijn voor senioren. Maar er moet ook voldoende goede zorg en ondersteuning zijn als senioren minder zelfredzaam worden. Of zelfs zorgbehoevend en dat niet zelf of met hulp uit hun netwerk kunnen oplossen.

Omgevingsvisie gemeente Papendrecht

We gaan voor een krachtige gemeenschap waarin de leefomgeving beweging, ontmoeting en ontplooiing stimuleert. Een gemeenschap die zorgt voor het welzijn, ontwikkeling en perspectief van haar inwoners. Bovendien een gemeente die investeert in een gezonde en veilige leefomgeving met oog voor de benodigde klimaatadaptatie en energietransitie. De twee-eenheid van sociale en fysieke duurzaamheid is zo bepalend voor de toekomst van Papendrecht dat het doorslaggevend moet zijn voor onze toekomstige keuzes. Als gemeente bieden we een gevarieerd woonaanbod waarbij iedere inwoner de mogelijkheid krijgt om door te stromen binnen diens buurt. De woonomgeving draagt bij aan het versterken van ontmoeting en verbinding tussen mensen en daarmee de ontwikkeling en het welzijn van onze inwoners. Woongebieden zijn gezond, duurzaam en toekomstbestendig ingericht met een goede ruimtelijke kwaliteit.

Papendrechts Woonplan 2020 – 2030 (gebaseerd op het regionale woonplan)

Wij willen de woningeigenaar stimuleren om (preventief) maatregelen te treffen door hen bewust te maken van het belang om te wonen in een voor senioren geschikt huis en inzicht te geven in het beschikbare aanbod van producten en diensten. Door nieuwbouw aan kwaliteitseisen te toetsen (het zogenaamde GPR Gebouw) hopen wij dat het aanpassen van woningen in de toekomst eerder uitzondering dan regel zal zijn. Woningen die aan GPR Gebouw voldoen zijn namelijk in principe aanpasbaar en levensloopbestendig.

Behalve dat eengezinswoningen eigenlijk niet meer geschikt zijn voor senioren belemmeren senioren in eengezinswoningen ook de doorstroming op de woningmarkt. En die doorstroming is juist van belang om bijvoorbeeld ook starters op de woningmarkt een kans te geven. Wij willen daarom onderzoeken of en hoe wij senioren toch kunnen overhalen om een volgende stap in de wooncarrière te zetten. Daarnaast worden ontwikkelende partijen aangemoedigd om innovatieve woonvormen te ontwikkelen en te realiseren.

Vitaliteitsakkoord Papendrecht 2021

Het Vitaliteitsakkoord Papendrecht bestaat uit het sport- en preventieakkoord. Het is een middel om richting te geven aan gemeenschappelijke ambities voor vitale en gezonde inwoners. Speciale aandacht is er voor het 'vitaal ouder worden'. In mei/juni 2023 is er herijking van het Vitaliteitsakkoord. Dit kan leiden tot aanpassingen van het huidige akkoord.

Nota lokaal gezondheidsbeleid 2020-2023 (looptijd wordt waarschijnlijk verlengd tot en met 2024)

In het gezondheidsbeleid zijn senioren als doelgroep benoemd die extra aandacht krijgen. Daarbij gaat het om gezond gewicht (m.n. ondervoeding), mentale gezondheid (m.n. eenzaamheidsbestrijding), doorbreken vicieuze cirkel van armoede en gezondheid, kloof verkleinen tussen het gezondheidsaanbod & inwoners met beperkte gezondheidsvaardigheden, meer bewegen voor senioren, valpreventie en het opstellen van een lokaal hitteplan.

Toekomstbestendige Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)

We zien een toenemende vraag naar maatschappelijke ondersteuning. Dit in verband met de vergrijzing en een aantal ontwikkelingen in het zorglandschap door onder meer landelijke akkoorden en wetgeving. Daarbij hebben we ook te maken met de arbeidsmarktproblematiek die ook de aanbieders van maatschappelijke ondersteuning raakt. Regionaal wordt daarom een bestuursopdracht ontwikkelt met als doel om een aanpak te ontwikkelen op de toenemende vraag en de arbeidsmarktproblematiek. Met daarbij de vraag wat we kunnen doen om de Wmo toekomstbestendiger te krijgen en houden. Daaronder komt een aantal lijnen te hangen:

1. Gezamenlijk werven, opleiden en behouden
2. Toegang: eenduidigheid en kwaliteit, afspraken wachtlijsten en inzet technologie en informatie over langer zelfstandig thuis wonen
3. Meer in de buurt: verkennen wensen en mogelijkheden om ook de aanbieders van maatwerkvoorzieningen te betrekken

bij een meer wijk of buurtgerichte aanpak. En hoe dan om te gaan met toegang, beschikking en financiering.

4. Vitaal ouder worden/re-ablement: verkennen mogelijkheden om bij een aanvraag voor of het bieden van een maatwerkvoorziening de focus nog meer te leggen op het aanbieden van vaardigheden om op korte termijn dingen (weer) zelf te kunnen doen.
5. Innovatie: verkennen mogelijkheden en wensen rond innovatie binnen de maatwerkvoorzieningen. Hierbij kan zowel product als proces- en systeeminnovatie betrokken worden.

Beheerplan openbare ruimte

In 2022 is het Beheerplan openbare ruimte door het college vastgesteld. Het beheerplan openbare ruimte concretiseert de ambities met betrekking tot de openbare ruimte vanuit de Omgevingsvisie. Als basis gelden de huidige kaders die zijn vastgesteld binnen de gemeente. Het beheerplan openbare ruimte maakt inzichtelijk hoe, waar, wanneer en tegen welke kosten de verschillende beheeronderdelen in Papendrecht worden beheerd en onderhouden om de kwaliteit en functie in stand te houden. Het uitgangspunt is om de leefomgeving voor de inwoners van Papendrecht aantrekkelijk te houden of te verbeteren.

Zorgzame buurten van Woonkracht10

Een wijk waar iedereen lekker kan wonen en leven, gezinnen, starters, ouders, jongeren met of zonder begeleiding. Er is een variëteit aan woningen, woningtype, woonconcepten en prijsklassen, voor elk wat wils. De woningen zijn flexibel indeelbaar en zijn aanpasbaar aan de actuele woon- of zorgvraag. Familie en vrienden kunnen dicht bij hun naasten wonen. De woonomgeving is aantrekkelijk ingericht en toegankelijk en er zijn veel ontmoetingsmogelijkheden. Bewoners kunnen zo lang mogelijk thuis wonen. Zorg wordt aan huis geleverd, maakt gebruik van slimme domotica

oplossingen en is op maat. Er is veel aandacht voor het welzijn en de gezondheid van bewoners. Er worden allerlei activiteiten georganiseerd, voor en door bewoners, gericht op verbinding. Zelfredzaamheid wordt gestimuleerd. Bewoners hebben oog en aandacht voor elkaar en voor de wijk. Er wordt geluisterd naar bewoners en ingezet op wat nodig is. De wijk heeft veerkracht. De krachten in de wijk worden optimaal benut, dat biedt nieuwe kansen. Ook voor mensen met een hulpvraag is er plaats in de wijk. Maar boven al zijn de bewoners trots op hun wijk! De nieuwe woningen, de gebouwen, de bijhorende ruimte eromheen, de inrichting van de ruimten moeten hier een bijdrage aan leveren. Alle partijen die wonen en werken in de wijk werken met vereende krachten samen en geven hier invulling aan.

Rivas 2030 en Huisvestingsstrategie

Rivas heeft een visie op huisvesting langdurige zorg ontwikkeld. De cliënt met een complexe zorgvraag ontvangt een eigen wijze van behandeling en leeft in een eigen ritme. Maar wordt daarbij intensief ondersteund door het eigen informele netwerk. Het zorgpersoneel richt zich op de verzorgende handelingen, observatie van gedrag, medicatie en faciliteert het informele netwerk.

Het best passende woonconcept voor Rivas is een eigen volwaardig appartement met eigen voordeur, huis- en slaapkamer, sanitair en een kleine keuken. Het woonzorgcomplex is laagdrempelig voor het informele netwerk. Niet alleen door de uitstraling, maar ook door de situering ten opzichte van winkels. Alle appartementen worden ondersteund door domotica voor de veiligheid van de cliënten en de ondersteuning van de zorgmedewerkers.

Woonkracht10 Doorstroombeleid

Woningzoekende 55-plussers in een 4-kamer eengezinswoning kunnen met voorrang verhuizen naar een gelijkvloerse seniorenwoning of een gelijkvloerse woning met lift. Zij kunnen hiervoor een doorstroomindicatie aanvragen, waarmee ze kunnen

reageren op woningen met een doorstroomlabel. Woonkracht10 zet hiervoor een doorstroommakelaar in die, indien nodig of gewenst, de woningzoekenden hierbij te begeleiden.

Coalitieakkoord van het inmiddels demissionaire kabinet van VVD, D66, CDA en CU (landelijk)

- Senioren moeten gezond ouder kunnen worden in hun eigen of passende omgeving. Dat betekent onder andere inzetten op meer seniorenwoningen en andere woonvormen, levensloopbestendige woningen, mantelzorg, digitale zorg, domotica en valpreventie. Daarbij mag van mensen zelf ook iets verwacht worden. Wij stimuleren gemeenten om mogelijk kwetsbare senioren vroeg in beeld te hebben en langer thuis wonen mede te faciliteren.
- Voor een toekomstbestendige ouderenzorg wordt wonen en zorg stapsgewijs gescheiden zodat langer thuis wonen nog meer gestimuleerd wordt. Hierbij is expliciete aandacht voor innovatieve woonvormen en voor de mogelijkheid voor iedereen, ongeacht inkomen, om betaalbaar langer thuis te blijven wonen met zorg.
- We blijven ons inzetten voor waardig ouder worden, allereerst door passende ouderenzorg. We zetten de maatschappelijke coalitie 'Een tegen eenzaamheid' voort. Daarnaast moedigen we de ontmoeting van jongeren en senioren aan bijvoorbeeld door een vrijwillige maatschappelijke dienstdag en woonplekken waar jongeren betaalbaar kunnen samenleven met senioren.
- Werken in de zorg moet aantrekkelijker worden. Van werkgevers vraagt dit goed werkgeverschap, waaronder gerichte verbeteringen in waardering en de onregelmatigheidstoelage. Wij zorgen voor meer zeggenschap, een aanpak van de regeldruk, goede (bij)scholing en een betere samenwerking tussen

(in)formele zorgverleners. Ook moet meer uren werken in de zorg lonend zijn.

Het Integraal Zorgakkoord

De toegankelijkheid, kwaliteit en de betaalbaarheid van de zorg staat onder druk. Dit akkoord wil dat er actie wordt ondernomen om de zorg toekomstbestendig te maken. Op de werkagenda staan de volgende acht punten:

1. Passende zorg: waardegedreven – samen met de patiënt, pakket en kwaliteit
2. Regionale samenwerking
3. Versterking organisatie eerstelijnszorg
4. Samenwerking sociaal domein, huisartsenzorg en ggz
5. Gezond leven en preventie
6. Arbeidsmarkt en ontzorgen zorgprofessionals
7. Digitalisering en gegevensuitwisseling
8. Contractering Zorgverzekeringswet

Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA)

Het kabinet richt zich met dit akkoord onder meer op de vitaliteit van het toenemend aantal senioren. Het GALA heeft de volgende doelen:

1. Terugdringen gezondheidsachterstanden
2. Een gezonde fysieke leefomgeving die uitnodigt tot bewegen en ontmoeten
3. Het versterken van (de verbinding met) de sociale basis
4. Een gezonde leefstijl
5. Versterking van de mentale weerbaarheid en mentale gezondheid
6. Vitaal ouder worden
7. Domeinoverstijgende inzet vanuit een regionale preventie infrastructuur

De gemeente ontvangt hiervoor extra geld van het rijk. Dit geld is voor de periode 2023 t/m 2026.

Wet langdurige zorg (Wlz)

Bij zorg vanuit de Wlz gaat het om zorg met verblijf in een instelling of thuis. Om in aanmerking hiervoor te komen, heeft iemand 24 uur per dag zorg in de nabijheid of permanent toezicht nodig. Er moet dus dag en nacht iemand in de buurt zijn of toezicht houden, anders kan er iets ernstig misgaan. Daarnaast heeft diegene deze zorg blijvend nodig (levenslang). De zorgkantoren zijn verantwoordelijk voor de organisatie van de Wlz-zorg, die binnen hun regio wonen.

Zorgverzekeringswet (Zvw)

De Zorgverzekeringswet regelt de verplichte volksverzekering voor geneeskundige zorg. In dit kader is vooral de o.b.v. deze wet verstrekte persoonlijke verzorging en verpleging via de wijkverpleegkundige van belang.

Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)

De Wmo regelt hulp en ondersteuning voor inwoners, zodat zij zo lang mogelijk zelfstandig thuis kunnen wonen en deel kunnen blijven nemen aan de maatschappij. De gemeente is hiervoor verantwoordelijk. Het gaat bijvoorbeeld om hulp bij het huishouden, begeleiding en dagbesteding, het verstrekken van hulpmiddelen en woningaanpassingen en ondersteuning om de mantelzorger tijdelijk te ontlasten.